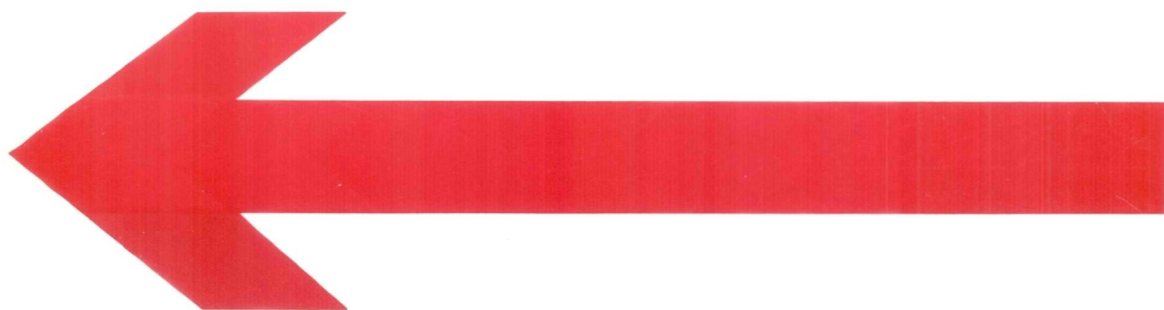

¿El descrèdit
de la política?

15

¿El descrédito de la política?

Barcelona, 1992.

I N D E X

	<u>pàg.</u>
Elogi de la política (<i>Joan Subirats</i>)	5
¿El descrèdit de la política? (<i>Salvador Cardús</i>)	9
¿El descrèdit de la política? (<i>Lluís Hernández</i>)	15
El debat ¹ (<i>Jordi Porta</i>)	23

¹El debat es va celebrar el dia 9 d'abril de 1992.

ELOGI DE LA POLITICA, (...ENCARA QUE SIGUI PERQUE NO ENS QUEDA MES REMEI...)

Curiós espectacle el d'aquests darrers anys a Espanya en general i a Catalunya en particular. La política sembla estar passant hores baixes. Els polítics es mouen al mig d'un gran descrèdit popular. Tot sembla confirmar els tòpics més arrelats al nostre país. Tòpics covat probablement a l'escalf d'anys i anys de governs autoritaris i despòtics. D'aquell foc d'encenalls polític que va significar la transició, hem passat a una situació en la qual molts polítics semblen fins i tot avergonyir-se de la seva condició. Les pàgines de certs diaris i revistes, o algunes de les nombroses tertúlies de la ràdio, només recullen fets i escàndols que confirmen les impressions més negatives. L'afiliació als partits continua mantenint-se en els nivells més baixos dels països de l'Europa occidental. Si el 1977 l'abstenció va ser del 20% a Catalunya, avui és del 45%. Es parla de crisi del sistema de representació mentre apareixen fenòmens preocupants d'"alternatives" a la política tradicional, encapçalades per homes com Gil o Ruiz Mateos.

¿És un problema de crisi general de valors?, ¿és un problema de manca de cultura política?, ¿n'és responsable el sistema electoral?, ¿el predomini aclaparador dels media ha anat convertint la política en un pur espectacle? El cert és que la política més a l'abast ha perdut bona part de la capacitat de globalitzar el discurs davant de problemes complexos, difícils de definir i situats en un entorn social molt més fragmentari i dispers del que era fa només uns anys. La pràctica política es mou generalment en dinàmiques de tipus incrementalista, i només imatges tan genèriques com "canvi" i "modernització", o, si voleu, "Catalunya", serveixen per amagar un anar ensopegant amb els problemes. El que sembla valorar-se per sobre de tot és la capacitat de treball, i els partits amb experiència de govern, sigui al nivell que sigui, remarquen els "feina, feina, feina" o els "ara més" com a símbols de la seva política general.

No podem amagar que els fets són tossuts i fan difícil mantenir posicions idealistes o merament retòriques. Dèiem que els problemes són cada vegada més complexos i, en canvi, la política continua practicant el joc secular de recerca del poder com la solució màgica. Cada vegada es fa més difícil aïllar els problemes, definir-los amb claredat, i costa enormement trobar solucions d'eficàcia enfront de temes com el trànsit a les grans ciutats, la droga, els costos sanitaris o el medi ambient. Els polítics continuen jugant, en canvi, el vell joc de "amb mi o contra mi". "Doneu-me quatre anys més de govern i tot s'arreglarà, estem en bon camí", diuen uns. "La solució està en el canvi", diuen els altres, "tot s'arreglarà si manem nosaltres". La solució està en el poder. La política té dificultats per gestionar les polítiques. Cal formació, tècnics preparats, cal aprofitar els experts i analitzar alternatives, costos i defectes. I davant de tot això els polítics ens presenten un discurs extraordinàriament simple.

Però el cert és que tampoc amb la tècnica es pot anar gaire lluny. La ciència té uns límits clars. La societat no pot acceptar un govern d'experts. La fragmentació social, la manca d'agregats clars i coherents, l'entrecreuament de lògiques analítiques molt contradictòries, exigeixen mecanismes de decisió on es trobin equilibris acceptables per a la majoria. No hi ha solucions tècniques sense capacitat de fer-les acceptar socialment. I és aquí on la política ens apareix com l'única alternativa acceptable. La política és intermediació social, és capacitat de resolució dels conflictes per la via del compromís i de l'acord, és aquell mecanisme que fa possible la convivència.

Critiquem la política i els polítics, en denunciem els abusos i també moltes vegades la manca d'ofici o d'escola, però en valorem la feina imprescindible per tal d'organitzar la cooperació -o la coexistència- entre actors, recursos i racionalitats diferents. La política no pot ser-ho tot. Els seus límits estan en les seves mateixes fonts de legitimació. Si el que valorem de la política és la seva capacitat de transacció i d'intermediació social, aquesta feina no pot ofegar una societat que ha de desplegar la creativitat i l'activitat lliurement.

¿Què fer? ¿Què fer davant el desinterès?, ¿què fer davant de fenòmens com el creixent abstencionisme? No cal, sens dubte, que tothom faci a tothora política,

però sí que caldria relacionar més allò que a la gent li passa amb un escenari polític fet de declaracions, atacs i picabaralles de partit -o de professionals. Posats a dir-ne alguna, jo diria que encara hi som a temps, de posar en pràctica allò que la democràcia és el sistema que millor permet el perfeccionament i l'aprenentatge. ¿Per què no provar un sistema electoral, o de representació, que doni més capacitat de decisió als electors i rebaixi la força de les lògiques internes de fidelitat partidista? No em refereixo a les llistes obertes, hipòtesi per mi perfectament inútil, sinó a mecanismes de personalització de la representació que permetin un control més gran entre electors i electes. Concretament, i sense poder desenvolupar aquí aquest tema, una alternativa com la dels alemanys, que combina sistema de representació proporcional o de llista amb el vot majoritari de circumscripció uninominal, podria constituir una alternativa viable -i més a Catalunya, única comunitat autònoma que no disposa encara de llei electoral.

¿Descrèdit de la política? Potser sí, però cal defensar la Política -democràtica i laica- com aquell mecanisme que ara per ara ens permet conviure respectant opinions i maneres de fer, sense caure en paranys tecnocràtics o essencialistes.

Joan Subirats

UAB, març 1992

¿EL DESCREDIT DE LA POLITICA?

1. Sembla clar que el títol formula implícitament una preocupació per un hipotètic descrèdit de la política. No s'atreveix a afirmar-lo definitivament, però l'insinua. Tanmateix, fins i tot en el cas que la diagnosi fos afirmativa, doncs, -és a dir, que efectivament la política estigués desacreditada- ¿hi hauria motius de preocupació? Personalment, no em veig amb cor de donar-hi una resposta contundent i definitiva. De fet, donar crèdit significa confiar en la veracitat i en l'autenticitat d'allò que és objecte d'atenció. I un excés de confiança en la política podria apuntar a una cessió de responsabilitats, a una despreocupació candorosa.

Dit d'una altra manera: segons com, la malfiança en relació amb el joc polític podria apuntar no tant a una manca de compromís, com, precisament, a un interès major, acompanyat d'una percepció més realista i menys entusiasta del fet polític.

És lògic que el polític necessiti acreditar la política. Però sobretot ho necessita perquè aquest marge gran de confiança li permetria actuar amb més llibertat: és a dir, sense haver de donar tantes explicacions.

2. Tanmateix, el descrèdit de la política no és cosa d'ara. La cultura popular dóna compte de fins a quin punt la desconfiança en la política sempre ha estat alta entre les capes populars. Hi ha, doncs, una desconfiança genèrica envers qui té poder, perquè l'experiència mostra que les temptacions d'abusar-ne són cosa de sempre. Però hi ha també un descrèdit específic, gairebé après, més propi dels qui tenen accés a una experiència directa de l'acció política, des de miradors de privilegi. Periodistes, alts càrrecs de l'administració, professionals liberals en contacte amb la política, són coneixedors del fet que la política es fa i es desfà a la rebotiga, lluny dels aparadors institucionals.

Tinc la sospita, doncs, que del descrèdit de què s'acostuma a parlar és sobretot d'aquest segon tipus.

3. En el fons, aquesta distinció entre tipus de descrèdits suggereix una qüestió clau que va més enllà de la discussió d'avui: la distribució desigual de coneixement polític i la distribució de coneixements polítics desiguals. O sigui: ni tothom té el mateix accés a la informació, ni tothom accedeix a la mateixa informació. Per tant, és inadequat imaginar l'increment o la disminució d'un mateix tipus de descrèdit genèric per a tothom. L'increment de vots per a una opció pot generar en l'opció adversària una percepció de crisi del sistema i, és clar, a la inversa per als altres. De la mateixa manera que la pèrdua sistemàtica de partits de futbol per part d'un equip augmenta la desconfiança en la institució arbitral entre els seus seguidors.

Però, a més, la qüestió de la distribució desigual dels coneixements en política també apunta la possibilitat que part d'allò que és interpretat en termes de descrèdit podria ser conseqüència directa de la inintel·ligibilitat de la política. La simplificació progressiva del missatge polític que busca l'eficàcia en una campanya publicitària, pot donar bon rendiment immediat. Però, més enllà d'aquestes imatges d'estabilitat, de benestar, d'honradesa, etc. sobre les quals descansa el discurs electoral, ¿on es pot fer l'aprenentatge i la transmissió de la cultura política? ¿Qui pot entendre què en un debat preelectoral, posem per cas? L'efecte de descrèdit que pot produir l'enfrontament entre candidats, ¿no pot ser degut fonamentalment a la impossibilitat de comprendre els respectius punts de vista? Una afirmació tan usual com aquella que "tots són iguals" ¿no podria mostrar més aquesta dificultat per al discerniment de les diferències entre polítics o entre polítiques que no pas un descrèdit genèric? ¿I no és cert que la dificultat no prové tant de la ignorància dels espectadors de la política com del caràcter marginal de les diferències en el discurs polític i de l'opacitat de la diversitat d'interessos que representen?

4. Al costat de la simplificació i la corresponent banalització del missatge polític de què parlàvem, val a dir que allò que en queda és encara extraordinàriament retòric. Els debats parlamentaris televisats, única ocasió en què el ciutadà té accés a l'interior d'una institució pública, en són una mostra.

La consciència dels grans actors de la política d'haver de proporcionar un espectacle televisiu satisfactori torna a emmascarar les posicions. El ciutadà s'adona, inevitablement, del joc de representacions, i constata la no-autenticitat i la no-veracitat de l'obra representada. És a dir, el descrèdit.

5. Sóc del parer que les enquestes dites "sociològiques" contribueixen decididament al descrèdit de la política. D'una banda, perquè construeixen una opinió pública també retòrica, que no es correspon a res de precís, a res extern a la mateixa enquesta. ¿Quin sentit té demanar l'opinió sobre la Llei "Corcuera" a qui no la coneix? ¿Quin significat té la resposta aconseguida? En certa manera, l'opinió pública és segrestada a base d'imposar problemàtiques que no responen a la lògica política del mateix ciutadà, sinó només a la lògica dels actors. La impressió que té el ciutadà que el discurs polític és guiat per aquesta opinió segrestada, resta definitivament tota credibilitat al discurs i a l'enquesta.

6. Tampoc és menor la responsabilitat dels analistes del fet polític - periodistes, politicòlegs, sociòlegs i opinadors en general- en el foment del descrèdit de la política. L'"entès", l'"especialista", apareix com a manipulador cínic d'un coneixement privilegiat. Se situa, per aparentar objectivitat, fora del joc. L'analitza amb la fredor simulada del qui dissectiona un cadàver. I la política esdevé una mena de cadàver en descomposició. La desconfiança que fomenta, d'altra banda, és la base per autojustificar la necessitat de la seva anàlisi. Per exemple, si la policia deté la cúpula d'ETA, l'analista considerarà que amb aquestes detencions l'Estat francès vol fer desaparèixer els dubtes sobre la col.laboració amb l'Espanya de l'Expo i els Jocs Olímpics. En el fons, crea la sospita que les detencions s'han fet ara per oportunisme, no perquè fins ara no els haguessin pogut trobar.

Aquesta és, doncs, primer de tot, una estratègia d'autojustificació. Però també l'analista, sense ser-ne necessàriament conscient, esdevé una peça fonamental per a la creació de la desconfiança bàsica sobre la qual el polític i els mateixos mitjans de comunicació poden reconstruir el seu discurs, amb dosis superiors de credibilitat. Si es vol, fabriquen una base d'incertesa sobre la qual el discurs polític, o la notícia "objectiva" semblen, per contrast, més creïbles. Descontextualitzen per facilitar una recontextualització més eficaç.

7. Però no tot es redueix a una qüestió de conflicte o confusió entre "cultures polítiques", sinó que la lògica del sistema polític construeix els seus artefactes per protegir-se de l'observador exterior i, inevitablement, crea les condicions per al seu descrèdit. En particular, crec que hi ha dos elements que allunyen significativament la política del ciutadà: a) el sistema de llistes tancades, i b) el paper fictici dels parlaments, conseqüència de la disciplina de vot. No m'hi estenc, perquè són dos fenòmens prou coneguts.

8. No pot oblidar-se tampoc la temptació d'utilitzar políticament el descrèdit com a arma. El descrèdit no apareix "espontàniament", sinó que pot ser i de fet és fomentat d'una manera sistemàtica. No només fent aparèixer esporàdicament episodis de corrupció aïllada, sinó, hi insisteixo, sistemàticament. El polític busca mitjançant la debilitació de la confiança en l'adversari, una via cap a la pròpia credibilitat, presentant-se ell mateix com a alternativa. (Vegeu l'entrevista a Pasqual Maragall, a "El Periódico" del 29-3-92). Darrerament, l'oposició no es fa en nom d'idees o de projectes alternatius, sinó de més eficàcia, més transparència, més honestetat. I, implícitament, aquesta alternativa no es justificaria sense el foment de la desconfiança cap al qui ja exerceix la gestió.

9. Hi ha un darrer matís que voldria afegir al debat: no es corresponen necessàriament el descrèdit de la política i el descrèdit dels polítics. Fins i tot podria molt bé passar que el crèdit de la política -la confiança en la seva autenticitat i veracitat- fos una de les bases principals del descrèdit dels polítics, que amb la seva actuació la podrien corrompre. És a dir, que a partir d'una concepció massa idealitzada de la política, entesa -malentesa, de fet- com a acció interessada, se'n derivés una visió negativa del polític, que negocia l'innegociable, fa pactes contra natura, l'interessa més la permanència en el càrrec que aconseguir els objectius promesos, etc.

I viceversa, que el descrèdit de la política portés, gairebé inevitablement, cap a la confiança desmesurada en els polítics, no en general, sinó en particular.

És a dir, cap als cabdillatges, que substituirien amb les seves suposades garanties personals les febleses genèriques i fins inevitables del sistema.

No cal dir que si bé la primera possibilitat no em fa feliç, la segona m'esborrona. I no sé de quina som més a prop.

Salvador Cardús

¿EL DESCREDIT DE LA POLITICA?

1. El populisme

Quan els partits polítics no donen resposta eficaç a les aspiracions fonamentals del poble i parlen un llenguatge esotèric, apte només per als iniciats, brolla la frustració i la gent es desentén de la política. Per altra banda, quan la frustració creix, som a mercè de qualsevol populisme que pugui sorgir s'una manera sobtada. Els populismes sempre es decanten cap a posicions de dreta, tot i tenir un punt de partença presumiblement d'esquerres. Pot ser que la seva sintonització inicial amb l'esquerra s'esdevingui per la sensibilitat d'haver sabut connectar amb problemes que són molt sentits per la gent menys integrada en un projecte global de país; és a dir, per la gent que menys pensa, però que davant d'uns problemes reals que no es resolen, més visceralitat manifesta. Tot populisme participa d'un cert fonamentalisme, el qual mena a la demagògia més descarada. L'important no és que la gent pensi, sinó que la gent reaccionï i segueixi cegament el líder populista.

Hi ha conceptes que són terreny adobat per fer créixer el populisme. Amb tot, els esmentats conceptes sempre són presentats en contraposició amb altres, els quals -si bé són positius- sempre són distorsionats pel populisme. En posaré uns exemples: llibertat-llibertinatge; honestedat-corrupció; fermesa-debilitat; seguretat-inseguretat; etc. Així, d'aquesta manera s'accentua -segons convingui- un pol o altre de la contraposició. A més a més, els líders del populisme apareixen sobretot com "homes enèrgics", decidits a fer allò que altres no s'atreveixen a realitzar. Ells són una mena d'assegurança per protegir els més pobres, malgrat que ells siguin molt rics.

Tanmateix, la riquesa de què gaudeixen és fruit del seu èxit personal, el qual és presentat com un aval per merèixer la confiança política del poble. En el seu discurs no hi ha ideologia, sinó actuacions concretes per afrontar i resoldre problemes concrets. No tenen partit, perquè els interessa prendre distància dels

partits tradicionals i ser-ne alternativa. L'handicap més gran que tenen és no poder tenir gaire a favor els grans mitjans de comunicació, com és ara, per exemple, la televisió. Amb tot, aquesta deficiència intenten superar-la amb la mobilitat, tot desplaçant-se d'un lloc a l'altre amb celeritat per multiplicar la seva presència. Alhora, són agosarats en les propostes que presenten i, fins i tot, no s'estan d'aparèixer com a homes singulars, tot parlant amb un llenguatge esperpèntic però planer i entenedor per a tothom.

És així com s'expliquen fenòmens com Jesús Gil y Gil, alcalde de Marbella i candidat a les properes eleccions generals, o com Ruiz Mateos, eurodiputat. És curiós que tots dos personatges siguin presidents de clubs de futbol. En sentir-los parlar, hom s'adona que s'adrecen als sentiments de la gent i que per aquest motiu esdevenen perillosos. La raó és un valor relatiu, sobretot perquè la raó absoluta no la té ningú. Ells -els populistes- es presenten com a models, perquè tenen la raó d'haver aconseguit un gran poder econòmic que els fa envejables.

2. La democràcia ha de ser compensada per altres valors

La cultura democràtica dels ciutadans es va esfondrant cada dia més. La democràcia ha fet de la llibertat l'únic valor. Ara bé, per sortir d'una dictadura i endegar un estat de dret era lògic que s'accentués el valor de la llibertat. Però un cop aconseguida una situació democràtica, cal que el valor de la llibertat es vegi compensat pel valor de la igualtat. Ambdós valors són fonamentals i inseparables. Per aquesta raó molta gent se sent desencisada de la llibertat en veure que molts no poden fer-ne ús. La pobresa els ofega i no poden créixer.

D'aquesta manera la democràcia va caient en un descrèdit generalitzat. Per tant, al meu entendre, és prioritari el dret a la igualtat sobre el dret a la llibertat.

Per altra banda, tot i que la política té un discurs social que respon a una voluntat d'exercir la justícia, sembla ser que ella mateixa té els seus propis objectius, els quals no són exactament la justícia social. Quan els ciutadans constaten aquest fet, sorgeix en ells un sentiment d'impotència: ¿Qui pot canviar aquesta situació? Aleshores la impotència es tradueix en escepticisme i cadascun

queda encerclat en el seu món particular, tot desentenent-se de la política i caient en la passivitat. Per esmenar aquest comportament caldria fer una política més participativa. Una política que descentralitzés més la democràcia, mitjançant un repartiment del poder per aconseguir que els ciutadans es veiessin implicats en els problemes i en les seves solucions. Tanmateix, aquí topem amb dues dificultats:

- a) La gent vol comoditat i que els elegits resolguin.
- b) Els polítics consideren més eficaç prendre decisions entre uns quants que no pas haver de consultar continuament.

El resultat és prou conegut: s'estableix una democràcia de ficció, on la gent - cada vegada menys - va a votar cada quatre anys, i aquí s'acaba la participació, i on els polítics se senten prou representatius per prendre -sense consultar- les decisions que més s'adapten als seus interessos. Així, de mica en mica, l'interès democràtic es va malmetent i els drets individuals resulten més teòrics que no pas reals.

Un dels fenòmens que més sobresurten en els comentaris de la gent és la polèmica sorgida al voltant de la conducta -dubtosament ètica- d'algunes persones vinculades directament o indirectament amb l'activitat política. S'han posat de moda expressions que abans eren gairebé desconegudes: tràfic d'influències, prevaricació, suborn, utilització d'informació privilegiada, etc. S'ha respirat la sospita que alguns polítics han pogut atiar i manipular els sentiments d'indignació moral de la gent, i no precisament per raons ètiques, sinó per desfer-se d'algun col·lega incòmode o dissident.

Com a resultat d'aquests fets, la confiança envers l'activitat política ha sortit malparada. I aquesta falta de confiança s'ha agreujat en veure la resistència que presenten els polítics a dimitir les seves funcions públiques quan la prudència política així ho aconsellaria; i s'hi resisteixen, tot apel·lant a la rectitud objectiva de la seva consciència: confonen així la responsabilitat moral amb les responsabilitats polítiques.

Això explica, en bona mesura, que molts ciutadans manifestin la sospita, no exempta d'objectivitat, que els polítics tan sols busquen el profit personal, com tothom, i que els partits polítics van a la seva i es financen sense filar massa prim des del punt de vista ètic, com si els importés més la pròpia supervivència que no pas el bé del país.

Ahora, entre alguns dirigents polítics es van generalitzant uns llenguatges que denigren l'adversari amb contundents desqualificacions morals, mentre proclamen en veu ben alta llur integritat moral. Amb tot, quan convé, pacten qualsevol proposta i es presenten units, tot dient que es veuen obligats a la unitat per la seva responsabilitat de govern. Tals comportaments i llenguatges creen desconfiança entre els ciutadans. Per això crec que avui és urgent desenvolupar una reflexió, serena i constructiva, sobre aquest tema.

3. Feblesa de la democràcia

Algú pot pensar que els fets esmentats són anecdòtics i poca cosa més. Tanmateix, jo crec que a la nostra societat "hi passa alguna cosa". Altrament, l'abstenció electoral no creixeria en la proporció que va creixent i ningú no diria que això és degut principalment a la poca cultura democràtica dels ciutadans. A mi el que més em preocupa és l'actitud fàcil dels qui es manifesten honestos a base de declarar deshonestos tots els altres. No obstant això, el que passa a la classe política és un reflex del que passa a tota la societat. Hi ha gent que justifica la deshonestedat d'alguns polítics perquè ells farien el mateix si tinguessin el poder a les mans, malgrat criticar-los sempre que poden. És una forma de descarregar sobre els polítics la mala consciència de tota una societat.

No és bo per a la democràcia escampar la idea que els polítics són uns corromputs i que l'únic que ambicionen és gaudir del poder. I no és bo, en primer lloc, perquè no és cert; en segon lloc, perquè la degradació de l'activitat política comporta un greu perill per a la mateixa democràcia. Sens dubte, quan la democràcia es desvalora apareixen noves formes d'autoritarisme que s'alcen com a salvadores de la situació. I és que la grandesa de la democràcia consisteix precisament en la seva feblesa. La democràcia, com una forma d'organitzar la vida col·lectiva, és bona i positiva. Ara bé, quan la democràcia és adulterada per una sobrevaloració, aleshores l'estem desvirtuant, perquè no tenim prou en compte la

seva feblesa. Per a la democràcia cap fi humà no justifica mitjans inhumans. Per exemple, la democràcia prohibeix obtenir la justícia mitjançant la venjança o la supressió de les llibertats; tampoc accepta que la garantia de la pròpia seguretat s'hagi d'aconseguir amb l'eliminació de l'altre. Per aquesta raó, la desaparició del Nani, un cop tancat a les dependències policials, commogué l'opinió pública espanyola en els inicis de l'etapa democràtica.

I els grups GAL han estat judicialment condemnats, perquè eren una bomba certa contra l'esperit democràtic del país. Ben segur, però, que hi ha molta gent que no combrega amb aquestes decisions, però és que la feblesa de la democràcia no pot entendre's en una cultura de la superficialitat i la comoditat.

Avui, cada vegada més, es va estenent la idea que l'important és fer-se ric. Aquest és el nou programa, el nou model cultural, la nova via per arribar al progressisme i a la modernitat.

Enriquir-se no és únicament una proposta, sinó una imposició. És obligatori, perquè fora de la riquesa no hi ha salvació possible. Aquesta és la conclusió a la qual hem arribat després de dotze anys de democràcia i de profundes reflexions. Fins i tot alguns polítics, tant de dretes com d'esquerres, ens en donen exemple i no s'avergonyeixen pas de practicar el tràfic d'influències. Una cosa és clara per a ells: cal aprofitar l'oportunitat abans de ser descavalcats dels privilegis que l'activitat política els ofereix. Es tracta d'obtenir la riquesa ràpida, especulativa, assaonada d'amistats influents, perquè el diner més meritori és el diner fàcil.

Els sous dels polítics no augmenten amb la mesura de l'IPC, sinó que es disparen amunt, més enllà de tot pronòstic. Aquests fets són comentats per la gent, i produeixen irritació i enveja alhora. Tanmateix, enriquir-se no justifica qualsevol tipus de mitjans, ni encara que es pretengui utilitzar les riqueses obtingudes per a causes nobles. Els qui actuen així són qualsevol cosa menys demòcrates, perquè amb la seva actitud van corcant la democràcia per les arrels. La política no és sols l'art del possible, sinó que hi han de convergir les actituds més netes i transparents de l'activitat humana, tot promovent els valors

socials més fonamentals: l'honestedat pública i privada, el respecte incondicional als drets dels altres i el sentit de la solidaritat.

4. La responsabilitat dels polítics es dilueix

Els ciutadans del carrer perceben que solament en dotze mesos han augmentat les denúncies per presumptes corrupcions a l'empara del poder socialista, tot i que també governants municipals i autonòmics del Partit Popular s'han vist implicats en processos judicials per presumptes delictes de malversació de diners públics i prevaricació. Mentrestant, sobre el PNB i CiU persisteixen les sospites de pràctiques irregulars per obtenir finançament al marge de la llei.

El Govern defensa i sosté que els casos de corrupció són afers aïllats, mentre que l'oposició acusa els socialistes d'afavorir la cultura de l'enriquiment fàcil. I encara més, el Govern ens recrimina que una excessiva difusió de les sospites malmet el respecte a les institucions, tot embrutant la imatge internacional d'Espanya.

És lògic que, enmig d'aquest aldarull de sospites i denúncies, el ciutadà es trobi desorientat i cregui que alguna cosa està passant entre la classe política. A mi, el que més em preocupa és que s'està diluint el concepte de responsabilitat, i si la moral burgesa conduïa a una existència mediocre, el desarrelament condueix a l'ataràxia. Avui entre els polítics s'està donant un fenomen perillós: el partit substitueix la societat; els interessos personals o els interessos dels amics substitueixen els interessos col·lectius. Per tant, no hi ha un arrelament directe de l'individu en la societat, sinó que aquest passa per altres mediacions i solament davant d'aquestes el polític ha de donar resposta. El polític, per docilitat i per defensar aferrissadament el seu partit, està perdent consciència social. Aleshores, quan això s'esdevé i és detectat per la ciutadania, rep el menyspreu ciutadà, el qual va sempre acompanyat d'una inhibició respecte a l'activitat política.

5. Els mitjans de comunicació

Allò que no existeix en els mitjans de comunicació de massa, no existeix, encara que existeixi realment. I més encara: la realitat no existeix per si mateixa,

perquè la seva existència li és donada pels mitjans de comunicació de massa. Em temo que molts sofriments i alegries que es produeixen en el nostre món -potser més sofriments que no pas alegries- no existeixen si no són notícia. Aquesta és la força de la televisió, on les imatges substitueixen la necessitat de fer qualsevol altre esforç.

Els polítics coneixen prou bé la força de la comunicació televisiva. Tant és així, que els telediaris són un exemple de la virtuositat periodística dels caps de redacció, sobretot a l'hora d'amagar o subratllar algunes circumstàncies de la notícia. Avui, el polític que disposi de l'ajut d'una televisió aliada té molt de guanyat.

Amb tot, gràcies als mitjans de comunicació, avui són airejades moltes notícies, que passen a ser conegudes per tothom. Així, d'aquesta manera, allò que s'ha dit a cau d'orella o que ha succeït en una cambra closa, s'esventa des dels balcons dels mitjans de comunicació. És un servei a la informació que no agraiem mai prou. No obstant això, els polítics comencen a tenir una gran preocupació per aquests assumptes, sobretot quan veuen que la seva conducta és vigilada i en qualsevol moment poden esdevenir notícia en els diaris, i no precisament per ser lloats. Potser per aquesta raó es comença a pensar a tipificar el delictes de difamació per introduir-lo al Codi Penal i castigar amb inclemència els qui fan passar bou per bèstia grossa. És una manera de sotmetre la premsa a un enfilall de cauteles o investigacions abans d'informar de presumptes irregularitats en un afer. Sens dubte, si aquest propòsit tira endavant alguns periodistes que fins ara eren "comunicadors" hauran de convertir-se en investigadors o detectius de la notícia. Altrament, passaran més hores als jutjats que no pas a les redaccions dels seus diaris.

Aquesta actitud crea una gran desconfiança entre els ciutadans, perquè hi veuen una forma de tapar o silenciar afers tèrbols o, si més no, sospitosos.

Lluís Hernández

EL DEBAT

Com és habitual, els ponents van iniciar el debat, no tant explicant els seus papers com exposant allò que els havien suggerit els papers dels altres. A continuació hi van participar, entre els assistents, les persones següents: Raimon Bonal, Jordi Carbonell, Antoni Estradé, Lluís Bonet, Manuel Ludevid, Ramon Alquézar, Pep Martínez, Joan Eugeni Sánchez, Eugènia Salvador, Ferran Pindado, Lluís Flaquer, Carlota Solé i Josep Verdaguer.

Finalment es va fer un darrer torn d'intervencions dels tres ponents, en ordre invers al que havien seguit al principi del debat.

No ens ha semblat convenient resumir el contingut de les intervencions fent una interpretació -que en aquest cas hauria estat agosarada i probablement injusta- de la importància relativa de cadascuna de les aportacions. Per tant, hem optat per transcriure el debat íntegrament, suprimint-ne només aquelles repeticions pròpies de l'expressió oral, però mantenint el caràcter col·loquial de la transcripció.¹ Només hem encapçalat els fragments de les intervencions per tal de fer més àgil el seguiment dels temes per part dels lectors.

Joan Subirats:

No em dedicaré a glossar el meu paper: ja l'heu llegit. Tampoc parlaré concretament del paper dels altres ponents, sinó que faré una reflexió més al marge en relació amb algunes coses que he pensat posteriorment després de llegir els papers d'en Salvador i d'en Lluís. Aquest fenomen no passa només aquí. A París vaig veure que els diaris que tractaven les eleccions franceses també parlaven d'aquests temes. Si llegiu el que està passant a Itàlia, veureu també un fenomen bastant curiós: els resultats de les últimes eleccions italianes

¹Transcripció a cura de Núria Tomàs i Fuster.

reflecteixen que hi ha un cert "vot de càstig" als partits polítics i que apareixen noves formacions que no se sap gaire bé d'on surten, que alguns qualifiquen d'extrema dreta, i en canvi, resulta que la majoria dels seus votants són demòcrates de tota la vida. Tot fa pensar que això que ens preocupa a nosaltres no és un fenomen aïllat.

La política com a sistema de legitimar les decisions

El primer que voldria dir és que potser caldrà tenir molt coratge per arribar a dedicar-se a la política. El meu plantejament en aquest debat, per tant, serà de defensa de la política i dels polítics, perquè penso que, malgrat tot, la nostra societat necessita, perquè encara no hem trobat altres sistemes de legitimació de les decisions, que hi hagi persones que assumeixin un compromís que cada vegada sembla més complicat, més difícil, i que consisteix a tenir el coratge de presentar-se davant l'opinió pública dient: "jo tinc coses a dir, i a fer, i vull dedicar-me a resoldre el que són problemes col·lectius". Sembla que aquesta és l'única legitimitat que podem acceptar en aquests moments. En contrast amb aquesta legitimitat apareixen altres legitimacions. I ens trobem que el qui aconsegueix una certa legitimació o notorietat en el món de l'art, del futbol, del diner, de la tècnica, de la ciència, etc., intenta traspasar-la a l'escenari polític, perquè es vol tenir, no ja la legitimació que la societat et dona perquè ets un bon pintor, un bon director de banc, sinó perquè vols tenir també la de manar. I llavors necessites la legitimació de caràcter polític per tenir aquest estatut.

Democratització i banalització de la política

Darrerament la política s'ha democratitzat per una banda, però per l'altra s'ha banalitzat. Tothom té accés a una cosa que fins fa poc era accessible només a uns quants. Igual que hi havia els sacerdots d'Egipte que sabien si pujava o baixava el Nil, hi havia una gent que sabia com governar les societats. Això era una certa sacralització de la política. Ara la televisió ens ho ha fet molt més accessible. Tenim els polítics a casa nostra dient les coses que opinen. La política ja no és allò tan llunyà, però per altra banda s'ha convertit en una mica banal, perquè constantment s'està demanant als polítics opinions sobre qualsevol cosa en qualsevol moment, i han de dir la resposta justa, perquè si no queden malament.

Al mateix temps l'augment del nivell d'educació de la societat ha fet que la política s'hagi dessacralitzat; ara ja sabem més el que passa, tenim més elements de judici, més informació i, per tant, podem contrastar més el que se'ns diu. Ja no és el polític el qui té la ciència infusa com per decidir, sinó que sabem que això ho fa a través d'un sistema molt més conegut. Tothom parla de política, tothom pot opinar sobre política, però els polítics són els únics que es converteixen en els ninots de fira als quals s'adrecen les opinions de tota mena i els qui concentren totes les crítiques.

El paper dels mitjans de comunicació

Els mitjans de comunicació acosten molt la política a la gent, però l'estan banalitzant, perquè pretenen que els polítics tinguin resposta per a tot, independentment del seu passat professional. Per una banda, això acosta el polític a la gent, però per l'altra el deixa molt indefens, perquè no tothom sap de tot i en cada moment.

Hi ha sistemes polítics, com l'anglès, que això encara ho accentuen amb un sistema parlamentari que protegeix menys els polítics que el que es té aquí. En Salvador diu que el Parlament és una cosa massa sacralitzada, massa ritual. Els anglesos han intentat dessacralitzar-lo des de fa temps. Si heu vist alguna retransmissió de la Question Time anglesa a la televisió, t'adones que allò és un autèntic espectacle. Aquí el president del Parlament, si fas una pregunta oral i demanes pel FMI i el conseller de torn et contesta, tu no pots dir: "aprofitant que parlem del FMI, ¿què opina sobre el subsidi d'atur?", perquè aquest polític no sabria què contestar. Els anglesos això ho tenen permès. Aquí el president protegeix el conseller o el ministre. En canvi al Regne Unit tothom pot ser interpel·lat sobre tot en qualsevol moment. L'entrada de les càmeres de TV al Parlament ha ocasionat això.

Els condicionaments de l'acció política

¿Estem parlant d'opinions, però ¿què fan els polítics? Aquesta és l'altra qüestió. Els polítics no només opinen, també hauria de fer i s'haurien de jutjar sobretot per les coses que fan. I des d'aquesta perspectiva hi ha una altra qüestió molt important: cada vegada és més difícil tenir marge de maniobra en política. No podem dir que quan una persona arriba al seu lloc de poder diu: "ara

sí que faré allò que tota la vida he volgut fer". Et trobes, per exemple, amb una estructura administrativa. Si la gestió és fer coses mitjançant els altres, la política és fer coses per mitjà dels gestors que fan coses per mitjà dels altres. Aquí hi ha un seguit d'elements intermedis, hi ha un aparell administratiu que depèn de tu però que té les seves opinions. Hi ha l'efecte ombra de moltes inversions realitzades anteriorment, hi ha tota una sèrie de rutines administratives creades que no es poden desfer de la nit al dia. Hi ha una famosa frase que diu: "les organitzacions públiques són immortals"; és molt difícil destruir el que ja ha creat algú anteriorment. Imagineu-vos que el Ministre d'Obres Públiques actual es trobés amb una decisió, amb la qual va estar radicalment en contra quan es va prendre, com per exemple la construcció del TGV. Ara no només no hi pot anar en contra, sinó que l'ha d'acabar, l'ha de defensar i ha de dir que este tren es como un avión que vuela bajo. Ho ha de dir com a ministre. No té cap marge de maniobra sobre aquest punt: no pot desmuntar el TGV.

La política com a anticipació

També critiquem els polítics per manca d'anticipació, ¿però la societat els deixa realment anticipar-se? Més aviat el polític sembla que arribi quan ja tot està fet, i se li demana què és el que cal fer davant d'un problema concret. Se li plantegen sempre problemes davant dels quals ha de reaccionar. S'acusa la política de ser molt incrementalista i molt reactiva, però en el fons és el que la societat demana: reacció constant davant dels fets. Si un polític digués: "el que hem de fer és oblidar-nos de tot això, hi estem molt preocupats però hem d'anar més enllà i preocupar-nos pels residus que tindrem d'aquí a deu anys", la resposta seria que ara tenim uns altres problemes, per exemple que s'escapen els presos de les presons, i que això és el que s'ha de corregir. A la política d'anticipació ja hi arribarem més endavant.

L'acció política i els períodes electorals

Un altre tema que jo apunto, dins de les dificultats de fer política, és el tema del temps. Avui dia les coses van rapidíssimes, els mitjans de comunicació cremen els temes d'un dia per l'altre i, en canvi, les eleccions es fan cada quatre anys. La quantitat de coses que passen en quatre anys fa impossible resumir els encants i desencants que provoca la relació d'un polític concret amb un vot. Jo puc estar d'acord amb això que ha fet aquest partit, però no amb això altre. Si

en faig la llista, només tinc al final tres opcions possibles davant meu que són les úniques que tenen possibilitats de formar govern, i haig de relacionar aquest conjunt d'elements que ha anat tan ràpid, sobre els quals hi ha tants elements de resposta, amb un punt concret de les eleccions que és massa allunyat de la constant dinàmica que porten les coses. Hi ha la idea, per tant, que la democràcia hauria de ser més instantània, que hi hauria d'haver més mitjans per poder determinar decisions concretes. Alguns polítics ho estan intentant. Avui surt al diari que l'Alcalde de Sabadell proposa un referèndum sobre si es tanca o no el trànsit al centre de la ciutat. Ell ja està legitimat per decidir-ho, però no acaba de veure-ho clar, perquè té la impressió que la seva legitimitat no li permet arribar a aquests extrems de decisió. Intenta trobar més suport, perquè sap que hi ha un sector de la població que hi està en contra. És difícil prendre decisions, tot i que tinguís la legitimació formal per prendre-les, perquè la distància de quatre anys és massa llarga per a temes tan variats.

Les exigències del moment actual en l'acció política

Estem aplicant esquemes de la política de l'Agora Atenesa en la qual al Parlament es discutia de tot, o del segle XIX on l'estat feia un 5 o un 10% del PIB, un estat amb unes administracions públiques que avui a Espanya controlen el 40% del PIB. Gairebé la meitat de la riquesa està controlada per les administracions públiques, les quals no sols es dediquen a donar permisos d'obertura d'establiments o el DNI, sinó que fins i tot ens diuen els centímetres quadrats que ha de tenir una gàbia de gallina perquè pugui ser acceptada per la Comunitat Europea. Fa 100 anys semblava impossible que l'estat es pogués ficar en temes d'ensenyament, i avui l'estat se'ns ha ficat al llit: reparteix preservatius, té centres de planificació familiar, etc. La política es dedica a tot. És molt difícil que aquest fet tan multidimensional es pugui reduir a l'expressió d'un vot, sobretot quan la capacitat de llibertat d'acció dels polítics és molt petita. No és estrany que el missatge dels partits sigui "feina, feina, feina", o "anem per feina", perquè en el fons busca la legitimació per la via de fer coses. Ja s'ha acabat la idea de la legitimació ideològica: "jo voto aquest perquè és dels meus". Ara és molt difícil saber quins són els teus, i com que els polítics ho veuen, estan posant més en relleu la idea de la realització de les coses.

Els polítics són necessaris

Per acabar jo diria: necessitem els polítics. Els necessitem tant que els hauríem de cuidar una mica més i hauríem d'intentar comprendre les dificultats que tenen en la seva acció. No podem continuar amb el joc actual perquè al final no hi haurà ningú que hi vulgui jugar. Hem de tenir en compte aquests elements que he ressenyat, la qual cosa no vol dir que no haguéssim d'intentar fer més transparent la seva gestió, però atenent al principi que aquesta és l'única legitimació que ens ha quedat després de la dessacralització de la societat. Val la pena anar amb compte amb altres tipus de legitimació: Fujimori apareixia com el tècnic, per sobre de les ideologies polítiques, la persona sense tradició política que tenia un discurs tecnocràtic, que anava a solucionar els problemes del país i que estava fora dels partits i de les ideologies. I al final s'ha passat de Fujimori al "fujigolpe".

Salvador Cardús:

La relació del polític amb el ciutadà

En Joan diu que hauríem de cuidar els nostres polítics perquè si no ningú no en voldrà fer. Jo voldria dir-li que no pateixi, que hi ha empentes per entrar-hi, i les ocupacions polítiques estan garantides per molt de temps. Tinc la impressió que el descrèdit de la política és més aviat pel contrari: cal que els polítics comencin a preocupar-se una mica de quina és la relació que han d'establir amb el ciutadà del qual, en últim terme, en treuen la legitimitat. Jo invertiria els termes: globalment el problema que es planteja avui té a veure amb la qüestió de l'ús de la democràcia, però no es tracta d'analitzar el mal ús que en fa el poble, aquest que sempre ens serveix de pretext per dir que té o no té cultura, que si està poc format o si es deixa manipular; és a dir, no es tracta de retornar-li les culpes de tot, sinó d'analitzar quines són les regles del joc polític i com s'hi juga, per tal d'entendre fins a quin punt hi ha problemes de descrèdit.

Apiracions fonamentals o problemes concrets

Amb el paper de Lluís Hernández, globalment m'hi sento molt identificat, i m'és difícil de polemitzar-hi. Crec que té raó quan planteja el problema que el

descrèdit de la política ha vingut per la incapacitat de donar resposta eficaç a les aspiracions fonamentals, no pel fet de la manca de resolució de problemes concrets. En aquest terreny, jo diria que, encara que sempre ens podem queixar que no n'hi ha prou, el país ha canviat en les coses concretes d'una manera extraordinària, però no en les aspiracions fonamentals. On hi ha hagut una reculada important, un sentiment de frau, és en les qüestions fonamentals que precisament s'havien presentat com a fonamentals i que han desaparegut del discurs polític. Ara sembla que un eslògan electoral pot ser "feina, feina i feina", cosa que és molt poc intel·ligent, perquè quan un ha plegat de treballar i va pel carrer, si continua veient "feina", li passen les ganes de votar. No és el problema de la pràctica. No és problema que la política no parli de coses concretes, sinó que parla de coses tan concretes que es fa molt poc interessant, penses que ho resoluria millor un tècnic que no pas un polític. Un polític hauria de tornar, en la mesura que fos possible, a les qüestions fonamentals i a buscar un cert grau d'eficàcia en aquestes aspiracions fonamentals.

La inintel·ligibilitat de la política

En segon lloc, també coincideixo del tot en el problema de la inintel·ligibilitat de la política. I en canvi no estic d'acord que aquests últims anys s'hagi democratitzat tant la política. Crec que hem anat endarrere. No dic que el sistema no s'hagi democratitzat, dic "democratitzar la política" en el sentit que hagi estat més accessible a un nombre cada vegada més gran de gent. Tinc la impressió que ha passat exactament al contrari. S'ha passat d'uns índexs d'abstenció del 20 al 45%, i probablement podríem adduir que hi ha milers de causes que ho expliquen, però vull ressaltar el fet que cada vegada la política és més inintel·ligible per a molts ciutadans, els quals, de fet, ja no saben veure quines diferències hi ha entre una cosa i l'altra, perquè probablement no n'hi ha de fonamentals. Les diferències fonamentals s'han fet desaparèixer, i el discurs es fa inaccessible o de vegades senzillament irrellevant. Tant se val del que parlen, perquè sabem que tant ho farà l'un com l'altre.

La democràcia com a instrument

Crec que, efectivament, el problema és d'insuficiència de la democràcia en el sentit que aquests anys hi ha hagut una mena d'elogi desmesurat del sistema democràtic, fins al punt de fer creure que havia de ser la democràcia la font de

tots els valors possibles. Pràcticament era la font última de qualsevol valor. En cert sentit, podríem dir que s'ha fonamentalitzat la democràcia i ha deixat de ser el que era: un instrument útil per a la defensa d'alguns valors fonamentals, de la persona, dels col·lectius. En canvi, s'ha acabat fonamentalitzant la democràcia, com si les regles de joc del bàsquet fossin més importants que veure partits de bàsquet. El respecte escrupolós a les normes és tan exagerat que l'ha acabat fent poc interessant. S'ha sacralitzat la Constitució d'una manera absolutament estúpida, s'ha sacralitzat la monarquia d'una manera desmobilitzadora per a les expectatives polítiques de molts ciutadans. S'han fonamentalitzat tantes coses, que fins i tot es fonamentalitza Europa. Es tracta la unitat europea com si es tractés d'un valor absolutament indiscutible. Déu mos en guard que algú s'atrevisi a posar en qüestió alguns temes d'aquests. I això passa més aquí que a fora. El cap del Govern francès deia que construirien Europa sense desfer França. Els europeus sembla que mantenen una mica més el cap fred que nosaltres, que estaríem disposats a vendre'ns l'ànima al diable per aquesta unitat europea. En aquest sentit, la democràcia és feble, precisament perquè aquesta sobreprotecció del joc democràtic l'ha fet feble, però no -i aquí hi hauria una petita discrepància- perquè hi hagi poca cultura democràtica.

¿Manca de cultura democràtica?

Jo crec que la cultura democràtica no solament no és poca, sinó que probablement n'hi ha més; n'hem après més, no em sembla que aquest sigui el problema, entre d'altres raons perquè és una manera de traspassar el problema cap als altres. Si fa quinze anys la política estava més acreditada, no podem suposar que és perquè llavors hi havia més cultura democràtica que no pas ara, ni tampoc perquè tinguem els polítics que ens mereixem perquè la societat sigui la que generi aquest tipus de polítics. Jo, amb aquest tipus de perspectives, no hi estic gaire d'acord. Jo crec que no tenim els polítics que ens mereixem, el que passa és que a l'hora d'anar a votar hi ha els que hi ha, no hi ha els que volem, hi ha els que es presenten, i les coses són com són i no com voldríem, de manera que si finalment has d'empassar-te lleis Corcuera o manipulacions sistemàtiques dels mitjans de comunicació, no és perquè ho vulguem, és perquè ens ho trobem i no sabem com sortir-nos-en.

Dependència política dels mitjans de comunicació

En aquest sentit, tot i que no hi vull insistir gens perquè m'hi passaria hores, en l'últim punt de Lluís Hernández que fa una certa defensa del paper dels mitjans de comunicació, no cal dir que hi estic d'acord, però convé dir que potser sí que per fortuna tenim uns mitjans de comunicació extraordinàriament interessats pel fet polític, molt més que en cap altre país; però això té una cara i una creu. La cara és que la política entra d'una manera quotidiana a casa de tots, però té una creu que és el fet que els mitjans de comunicació facin de fet política i es converteixin en mitjans no només altament polititzats, sinó en eines estrictament polítiques. En aquests moments tenim uns mitjans de comunicació absolutament captius de la política, amb uns mecanismes de dependència i de control desorbitats, escandalosos, que afortunadament no es coneixen prou. Mecanismes relativament perversos que emmascaren desitjos de fer carrera personal.

Elogi de la utopia política

Volia anar a l'altre paper, el de Joan Subirats. L'element de discrepància amb el seu plantejament és el que ja apunta al títol: l'elogi de la política encara que sigui perquè no ens queda més remei. Amb aquesta gresca no animarem ningú a interessar-se per la política, si no és perquè no ens queda més remei. Al títol hi ha l'arrel dels problemes, la font del descrèdit de la política; d'una banda, l'absència d'utopia en la política, i de l'altra, aquest pragmatisme claudicant. És pensar que la política es justifica perquè resol qüestions pràctiques i que ha d'estar al marge de qualsevol plantejament utòpic. No crec que sigui culpa dels anys de governs autoritaris i despòtics, al contrari, els anys de governs autoritaris i despòtics el que van fer és exagerar el crèdit de la política. Ens pensàvem que la política resoldria més coses de les que havia de resoldre. En tot cas, ha estat després que ens hem adonat que la política sola no resolia aquests problemes. I aquí hi ha un dels elements d'aquest descrèdit, d'aquest desinflament per la inadequació entre expectatives i realitat. L'abstenció, de fet, confirma o confirmaria aquest supòsit anterior. No és un problema de crisi de valors generals, ni de manca de cultura. Sí que és un problema de sistema electoral, de mecanisme, que aparta de la participació i del control efectiu del ciutadà el que és el joc polític. La política es converteix en espectacle i es

banalitzat. Podria semblar que pel fet de ser espectacle interessarà més però, de fet, en la mesura que és espectacle, deixa d'interessar, deixa de ser creïble.

Els interessos inconfessats ofeguen el debat polític

Crec que no és un problema d'eficàcia ni de manca de tècnics. És un problema d'interessos inconfessats i inconfessables que inutilitzen el paper dels tècnics. No és un problema que els nostres polítics no tinguin bons tècnics, és que no serveixen de res. Ja poden cantar missa, els tècnics, perquè els interessos són els que paralitzen la major part de propostes tècniques que queden posades no sabem a quin calaix. Els que es dediquen a fer de tècnics saben fins a quin punt. Crec que el públic l'interessa el gran debat. Fixeu-vos que els grans debats polítics que hem tingut darrerament al nostre país no són per qüestions pràctiques i concretes: són grans debats pel medi ambient i els residus, tot i que llavors, naturalment, i d'una manera comuna, es posen tots d'acord i es mata el tema d'una manera ràpida amb la complicitat dels mitjans de comunicació. O bé interessa la xiulada a l'estadi de Montjuïc, o interessa la catalanització dels Jocs Olímpics, i aquestes qüestions provoquen grans mobilitzacions. El que passa és que a la que el ciutadà mostra que estaria disposat a mobilitzar-se o a intervenir, automàticament és paralitzat. Us podria explicar amb detall com es paralitza l'aparició d'un moviment com el Comitè Olímpic Català, com es treballa perquè, mentre no convingui, estigui absolutament mort, i també podríem parlar de com, quan convé, s'infla i es revitalitza. Jo crec, en definitiva, que cal posar les coses al seu lloc.

Lluís Hernández:

Jo vinc d'un món on la política es viu intensament perquè a la porta de l'Ajuntament hi tenim els veïns, i si un alcalde vol fer d'alcalde democràtic cal que visiti els barris, que es trobi amb la gent i que la gent pugui accedir-hi a presentar les seves necessitats i els seus problemes. Us haureu adonat que la meua aportació és una mica més arran de terra, més concreta, sense tanta reflexió.

Elogi de la política

Els meus companys estan molt més avesats a fer aquest tipus de reflexió. Enfront de l'actitud que desacredita la política, una actitud que perillosament es va escampant cada vegada més, jo crec que hem d'esmerçar esforços per fer, com deia en Joan Subirats, un elogi de la política, perquè és dins d'aquesta activitat que es resolen els conflictes i es fa possible la convivència i la governabilitat d'un país. Per mi el descrèdit no està en la política sinó en els comportaments d'alguns polítics. Amb tot, el problema no és tan simple, perquè si fos així podríem posar en marxa les mesures del Govern central i del Govern de Catalunya que diuen que quan hi hagi un polític corrupte, se l'ha d'apartar de la política. Dic que no és tan simple, sobretot perquè en la política intervenen múltiples factors, no sempre controlables, que distorsionen les coses més enllà del previsible. El factor més determinant és el poder, perquè política és poder, i el poder, com tot desig humà, pot orientar-se d'una manera negativa o d'una manera positiva. En definitiva, són les actituds dels polítics les que poden prestigiar la política però alhora, com deia abans, també poden embrutar-la o desacreditar-la.

La dificultat de la comunicació política i el perill dels populismes

Factors de descrèdit de la política: el llenguatge esotèric que molts polítics utilitzen, un llenguatge enrevessat, poc entenedor, apte només per a aquells que estan introduïts en el món i en el lèxic de la política. Parlen dels problemes macroeconòmics quan els homes i les dones del carrer tenen problemes microeconòmics. Parlen d'Europa i sovint els problemes són al seu carrer, a la seva fàbrica o al seu barri. Ben cert que el poble no els aguanta i, per tant, menysprea els polítics que tenen aquest llenguatge esotèric, apte únicament per a iniciats. El poble prefereix un llenguatge planer, prefereix aquell que parla de problemes concrets i proposa solucions concretes. Tanmateix, aquesta preferència popular pot convertir-se en terreny adobat perquè hi creixin els populismes, i ja sabeu que els populismes creixen d'una forma sobtada. Com jo dic a la meua aportació, tot populisme participa d'un cert fonamentalisme, el qual mena a la demagògia més descarada. Els populistes contraposen conceptes i banalitzen els problemes. Recelen d'un excés de llibertat perquè això mena al llibertinatge. Proposen fermesa davant la debilitat i utilitzen termes fins i tot grollers per demostrar que ells, quan arribin a tenir el poder, seran fermes en

la solució dels problemes. Proposen seguretat davant la inseguretat. El senyor Gil y Gil, en arribar a Marbella com a alcalde per majoria absoluta, va resoldre en poques setmanes els problemes de la inseguretat i dels drogaaddictes, a base d'una policia preparada ad hoc, que apallissava els camells i petits drogaaddictes que hi havia pul.lulant per aquells racons de Marbella. Per tant, el populista resulta que té amb tot una gràcia, saber connectar amb les necessitats més peremptòries i més urgents dels ciutadans, i el populista és escoltat, perquè la gent l'entén.

La democràcia i els valors de llibertat, igualtat i fraternitat

La democràcia és un valor i l'hem de refermar i eixamplar a tots els nivells de la vida i de la societat. Tanmateix, el valor de la democràcia és que si no es complementa amb altres valors, queda massa nua i això fa que la gent que va aplaudir la democràcia en un principi com una gran victòria, com un gran triomf - certament la dictadura havia estat molt llarga i tots desitjàvem poder aconseguir una vida i una organització de la vida democràtica- si no és complementada amb el valor de la igualtat, queda desvirtuada perquè la democràcia posa com a únic valor la llibertat. Fixeu-vos que des de la Revolució Francesa, dels tres valors fonamentals, llibertat, igualtat i fraternitat, el que més s'ha desenvolupat és el de la llibertat, però el valor de la igualtat i el de la solidaritat, que és la fraternitat, són valors que encara tenim per encetar. És ben cert que sense llibertat no hi ha igualtat possible, però no és menys cert que la igualtat garanteix que hom pugui gaudir de la llibertat, i per això molta gent es pregunta: ¿de què em serveix la llibertat si no puc exercir-la en igualtat de condicions amb altres? Perquè això que tothom sigui igual davant la llei és un principi, però teòric, perquè davant la llei hi ha moltíssimes desigualtats. Aleshores la nostra democràcia, tot i que hem de valorar-la i estimar-la, hem de complementar-la, altrament la democràcia es desvirtua i la gent no l'assumeix tal com l'hauria d'assumir.

Les pràctiques deformadores de la democràcia

En l'activitat política democràtica han sorgit, més tard, una colla d'expressions que abans eren desconegudes per l'home del carrer: premeditació, suborn, utilització d'informacions privilegiades, etc. I, per altra banda, també ens adonem que entre els polítics es fan la traveta. Fins i tot entre els polítics

de la mateixa corda. Quan hi ha algun polític incòmode es mira d'eliminar-lo. ¿O és que potser no fou el ministre Solchaga qui va posar la traveta a en Valverde per l'afer Renfe?, perquè en Valverde era un aliat d'en Guerra, i en Guerra un crític d'en Solchaga, i en Solchaga per venjar-se d'alguna manera de la crítica ferotge que li feien, doncs diu: "ara jo començaré també a atacar", i va llençar una pedreta que, com la pedra llançada al llac, va anar fent ones que van arribar a ser conegudes per tots els ciutadans de l'Estat.

Els mitjans que poden fer malbé la democràcia

La democràcia té febleses. Sovint exigim a la democràcia la solució de tots els nostres problemes i la democràcia és únicament, com deia en Salvador, una eina útil. No vulguem que aquesta eina sigui com una vareta màgica que resol miraculosament totes les situacions de conflicte. La gran debilitat de la democràcia és que per resoldre certs problemes no pot utilitzar determinats mitjans, no tots els mitjans poden ser útils ni honestos per a la democràcia. Us recordareu de la commoció que hi hagué a tota l'opinió pública amb la desaparició del Nani, que fou el primer desaparegut de la democràcia, perquè aquells policies que l'apallissaren fins a matar-lo i després amagaren el seu cadàver, resulta que teòricament volien fer un favor a la democràcia; però si la democràcia és de veritat, no pot utilitzar la tortura ni la pressió, ni l'extorsió per mantenir-se. I no oblidem tampoc els GAL, que han estat judicialment condemnats, però que eren un perill cert contra l'esperit democràtic del país. Amb tot, hi ha gent que creu que la democràcia, per poder resoldre determinats problemes, hauria de tenir molta més fermesa i utilitzar, a vegades, aquests mitjans que no poden ser utilitzats èticament parlant.

La mediatització a què estan sotmesos els polítics

La responsabilitat dels polítics està molt mediatitzada. Els polítics, a vegades, no se senten compromesos amb la societat que tenen al davant, sinó que el seu compromís és amb el seu partit. El seu compromís està en els seus interessos i, per tant, no tenen cap compromís directament social. Aleshores, si han de traïr la societat per defensar els interessos del seu partit o els del seu projecte polític, creuen que això èticament és permisible i lloable. Els mitjans de comunicació crec que estan fent un bon favor a la democràcia en la mesura que descobreixen moltes coses tèrboles, i aquest descobriment fa que els polítics,

d'alguna manera, estiguin en guàrdia i vigilin. Si no fos pels mitjans de comunicació, moltes coses no s'haurien descobert. Ara bé, hi ha també algun mitjà de comunicació, sobretot els que estan lligats a determinats interessos bancaris i a determinades ideologies, que l'únic que fan és llençar terra contra l'adversari, però sense descobrir res que sigui veritablement útil per a tota la col·lectivitat. Crec que moltes coses existeixen en la mesura que són notícia i, per tant, hem d'agrair que els mitjans de comunicació ens donin moltes notícies, altrament no s'entendria que en el Codi Penal es vulgui incloure aquest tema de la difamació per tancar d'alguna manera la boca d'alguns informadors, tant de la premsa com de la ràdio. Però malauradament molts d'aquests mitjans de comunicació estan al servei del seu amo i, per tant, a l'hora de triar entre mitjans de comunicació, tenim molt poc a triar.

Raimon Bonal:

Revisió del sistema democràtic

M'estic plantejant si allò que està caduc no és tant el tema de la política sinó la dinàmica mateixa de la democràcia. Una democràcia en la qual, com diuen els de la sociologia política, el 70% és un tipus d'elector no informat, un 20 o un 30% és indecis i només hi ha un 10% de gent informada. Això porta a la dinàmica de les campanyes electorals, que han de servir per conquerir aquest vot. Es converteix en un problema de màrqueting, i aquesta dinàmica porta els polítics precisament a vendre. No sé si hauríem de revisar realment aquest sistema democràtic.

Jordi Carbonell:

L'herència del passat

Dubto que els teus problemes te'ls resolguin els senyors d'aquí davant. Jo diria que molts dels problemes que tenim ara procedeixen veritablement del franquisme, i no em digueu que sóc un nostàlgic de la resistència. Us en donaré un argument molt clar: ens hem passat quaranta anys dient que després d'aquella destrossa no hi hauria ningú que fos capaç de redreçar-ho, allò, i és clar, ara ens trobem que

realment és difícil perquè ens ho han atrotinat molt. Aquest és un punt de partença. Un altre: jo diria que en línies generals estic molt d'acord amb el que ha dit en Salvador Cardús, i no estic d'acord en gairebé res del que ha dit en Subirats, perquè considero que ha banalitzat el problema. El problema que ens plantejem. Aquest país tenia una il·lusió col·lectiva extraordinària a la Primera República, que va ser un trencament amb tot el que hi havia abans, i el començament d'unes noves idees va donar a la gent una il·lusió col·lectiva. Es van fer coses molt bones, no tantes com en aquests moments potser pensem, però sí que es va crear una dinàmica positiva, incloent-hi la dinàmica política.

La utopia com a element engrescador

I és que és impossible que un país pugui funcionar i il·lusionar-se sense tenir una utopia. Com ha dit en Cardús, sense tenir un objectiu a llarg termini. La política ha de resoldre els problemes concrets, com ha dit el senyor Hernández. Però no s'ha de perdre de vista que hi ha d'haver una utopia, que hi ha d'haver un projecte de futur, i que sense aquest projecte de futur no hi ha cap possibilitat de procés engrescador de la política. D'això ens ha vingut el desencís i molts dels problemes que tenim en aquest moment.

L'opacitat de la política

Un altre aspecte que volia subratllar és el de l'opacitat. L'opacitat de la política. La gent no sap ben bé què hi ha darrere de moltes coses perquè no es diu la veritat del que passa. En Cardús ho ha explicat amb altres paraules. L'opacitat és un dels problemes gravíssims que tenim en aquests moments. Dir una cosa, donar una cortina de fum amb paraules, però en la realitat fer-ne una altra, frenar, i aquest penso que és un altre problema gruixut per al funcionament de la democràcia, per allò dels interessos inconfessats i inconfessables. Els mecanismes que hem heretat, molts els hem heretats del franquisme. És cert que els GAL i tot el que vulgueu han estat coses abjectes, però mireu la cara que fan els policies del GAL que han condemnat. Eren els mateixos que ens atonyinaven pel carrer. És que quan veus aquells senyors, et recordes d'aquella gent que et torturava encara que només fos psicològicament. Aquesta gent, doncs, ¿com voleu que funcionin?

L'herència de la repressió

Els suborns. Totes aquestes coses que s'han llençat públicament damunt els polítics, i que algunes potser són veritat i d'altres potser no ho són, no és que ara existeixin i abans no existissin, ¡i tant que existien! ¡més que ara! El que passa és que abans no se'n parlava, perquè estava prohibit parlar-ne. La repressió que hi ha hagut en aquest país, que funciona encara avui en la manera de fer de la gent i en la manera de fer d'alguns polítics, l'hem heretat, i és culpa nostra el fet de no treure'ns-la de sobre, però en certa manera ens ho han posat al damunt.

Antoni Estradé:

Cal relativitzar la importància de l'abstenció

Volia remetre'm a un altre tipus de consideracions, tot i que moltes de les coses que s'han dit les subscriuria, entre elles el paper d'en Salvador Cardús; però voldria parlar sobre alguns elements que probablement estan en el rerefons del que avui ens incita a parlar d'aquest problema. D'una manera indirecta -la convocatòria és anterior a les eleccions al Parlament de Catalunya- el tema va lligat amb aquesta ansietat que provoquen les expectatives i després la realitat d'una abstenció que tothom unànimement ha dit que era preocupant, molt elevada, etc. La primera cosa que voldria fer és donar la sensació, amb l'ànim de contribuir a asserenar els ànims, que aquesta abstenció ni és tan desproporcionada ni, comparativament, és tan escandalosa, ni molt menys. En aquest sentit em sembla que el millor que es pot fer és aportar dades. L'any 1980, a les eleccions al Parlament de Catalunya, l'abstenció va ser superior al 38%, i l'any 1988 va ser superior al 40,5%, amb la qual cosa les variacions que s'han produït en aquest lapse de dotze anys han estat, segons si prenem les darreres eleccions o les primeres, al voltant de 4 o 6 punts. Em sembla que esquinçar-se les vestidures per una cosa d'aquestes proporcions és exagerat. D'altra banda, també podríem parlar una mica d'en quina mena d'eleccions la gent vota més o vota menys. Crec que en unes eleccions en les quals des de molts dies abans ja se'ns estava predicant que tots els paràmetres assenyalaven una continuïtat de la força que fins en aquell moment havia estat governant no motiva l'electorat a anar a votar. En aquest sentit jo atribuiria una bona part de culpa

de l'abstenció a la presència dels sondejors, els quals semblen un dels elements que, en comptes de dinamitzar la política i la participació, el que fan és retreure-la. Hem de saber també de quines eleccions parlem i no barrejar indiscriminadament dades, perquè pot ser molt confusionari.

Les interpretacions postelectorals

Em sembla que una altra de les coses que desencoratja molt la participació política i que afegeix punts a això que hem anomenat el descrèdit de la política, són les interpretacions postelectorals que es fan, i sobretot les que fan els polítics mateixos, tant els que ho són de professió com els que voldrien ser-ho. En aquest sentit, les anàlisis de transvasament de vots em semblen d'una arrogància i d'una petulància increïbles. Pressuposar que la gent que va votar el CDS, aquesta vegada ha votat Convergència és arrogar-se un poder endivinatori que ja el voldria jo per a mi mateix. En tot cas, no es correspon amb cap mena de pràctica científica, i això hauria de ser desterrat, perquè és un abús que hauria d'estar prohibit per un codi deontològic de la professió d'analista. Com això dels transvasaments de vots, que sembla pressuposar una coherència en les diferents eleccions que la gent no té ni de bon tros. Altres interpretacions no només centrades en la qüestió dels transvasaments de vots sinó també en la interpretació d'alguns resultats com uns vots antisistema, com un vot semblant al de Ruiz Mateos o al de Gil y Gil, cosa que només fa que afegir desprestigi a la política, en darrer terme. Quan un sistema polític com el català, malgrat tenir aquesta taxa d'abstenció de la qual segons qui s'escandalitza, allò que justament ha demostrat en aquestes eleccions, comparades amb les que han tingut lloc darrerament a Alemanya i a França, és una certa raonabilitat del mapa polític i una clara absència d'aquest vot antisistema. Llavors, doncs, buscar les pessigolles i mirar de trobar el vot antisistema allà on sigui, perquè toca que n'hi hagi, és excessiu.

L'oferta i la demanda polítiques

I finalment, crec que si es vol analitzar la política s'ha de fer bàsicament utilitzant el símil del mercat. És un lloc on es compren i venen productes. Aquest tipus d'anàlisi pot contribuir a dessacralitzar-la, a fer que els comentaris no estiguin tan carregats de passió i d'ideologia. Si adoptem aquesta anàlisi, d'un cantó tenim la producció o l'oferta, de l'altra tenim el consum o

la demanda, i em sembla que hi ha una tendència bastant sospitosa a pensar que els problemes són d'estimulació de la demanda. Potser els problemes provenen d'uns certs defectes de les ofertes i, per tant, la solució està més en el camp de la producció política que no pas en el camp del consum polític. Ja consumirem quan tinguem bon tall.

Lluís Bonet:

La política com a explicitació d'interessos de la societat

Voldria parlar d'una cosa que em sembla que és un tema bastant clau i és que els polítics, i la política formen part de la societat, i la societat està dominada per un conjunt de valors. Jo crec que aquest aspecte, els valors, és un aspecte clau. La societat té uns valors explícits i uns altres de més amagats, o de més implícits. En general, els valors explícits són més positius. Parlem d'un conjunt de valors, i la majoria de gent creu en una sèrie de valors positius. Hi ha, però, una sèrie de valors més amagats que són molt importants en el funcionament de la nostra societat; i els polítics, que formen part de la societat participen d'aquests valors amagats. Un d'aquests valors amagats és el de la recerca d'uns interessos individuals. Estem en un sistema econòmic que es basa justament en això, en l'obtenció del màxim profit. És un aspecte que probablement no ens agrada gaire explicitar però que està a la base del nostre sistema. I és clar que el polític, que és una persona que té a les seves mans la decisió sobre molts aspectes que impliquen distribució d'interessos, juga amb aquest poder que té segons aquests interessos. Crec que és un dels elements clau que provoca el descrèdit de la política. És a dir, ¿quins són els valors positius que la societat lliga amb el món de la política? És la resolució de problemes, és un conjunt de valors que haurien d'assegurar la llibertat, la igualtat. Aquests són uns valors amb què tots els polítics estaran d'acord. El problema és que el polític té un poder perquè ha estat legitimat per la societat i la societat està dominada per l'intent d'apropriar-se del màxim de coses en benefici propi. El polític, que forma part de la societat, indirectament es veu en aquesta difícil situació contradictòria: per un cantó ha de defensar el bé comú, però per l'altre, formant part d'aquesta societat, es veu involucrat en la pressió dels lobbies. Jo crec que és un dels grans problemes de futur de la nostra democràcia: el paper dels

lobbies. Si observem altres sistemes polítics veiem que aquest és un dels problemes de la representativitat democràtica, -és el problema d'Europa quan diem que hi ha dèficit democràtic-, però no és només a Europa. Al nostre sistema s'està donant aquest dèficit i el greu perill és que els grups de pressió vagin imposant cada cop més els seus interessos. El problema clau ve per aquí, per tant, i és un problema de societat.

Manuel Ludevid:

De forma telegràfica, tinc una sèrie de preguntes:

La segmentació dels ciutadans

El descrèdit o desinterès de la política segurament és molt diferent entre l'immigrant de Santa Coloma i el professional de Sants. Pot haver-hi raons molt diferents de distanciament de la política en funció de segments econòmics molt diferents.

¿Descrèdit o desinterès?

Potser força gent no vota, no per una visió obertament negativa dels polítics, sinó perquè no creuen que puguin fer res d'interès. Més que de descrèdit potser estem parlant de desinterès.

La globalitat dels problemes empetiteix l'acció política local

La globalitat dels problemes empetiteix l'acció política local. Molts dels problemes que força gent té a la vora tenen solucions planetàries. Aquí pot fer-s'hi poca cosa. Dos exemples: la droga i el medi ambient. ¿Què pot fer el polític local més enllà de la retòrica? Poquíssim. La política no interessa.

Importància de la macroeconomia

La dictadura de la macroeconomia administrada per tecnòcrates internacionals. Tot està determinat per l'economia. L'economia té lleis de ferro. L'única política possible, que deia Miguel Boyer, és l'administrada pel Banc Mundial. Amb la desaparició de l'URSS més que mai. ¿De què val votar un govern o altre al Perú si finalment tot ho decideix el FMI? I això es pot aplicar també a Espanya.

Una visió religiosa de la política

S'ha dit, i jo ho recolzo completament. A Espanya es té una visió idealitzada de la política com una manera de canviar les coses una mica mítica. Aquesta visió s'ha tingut a Europa, i a Espanya encara més. Pot ser bo avançar cap a una política laica i que el polític no sigui un salvador sinó un mediador de conflictes o un sintetitzador d'interessos. Per això cal eliminar la hipocresia social i establir formalment grups d'interès. A Catalunya és més possible. Estic en contra que els grups d'interès institucionalitzats com als Estats Units siguin un problema. Al contrari, jo crec que això és una força de la democràcia. A Espanya tenim la hipocresia que denunciem els grups d'interès, però no ens oblidem que, quan aquests no estaven reconeguts, tothom feia servir influències per la via més obscura i oculta dels passadissos ministerials. Aleshores jo crec que és bo tenir una visió menys central de la política i que els grups d'interès, tots ells, els sindicals, els mediambientals, els dels consumidors, els dels empresaris, surtin a la llum.

Aigualiment del missatge dels partits

L'ús i abús de l'ambigüitat i la corredissa cap a un centre que no és res, l'excés de terror per la definició ideològica i la concreció programàtica també afebleixen l'interès per la política. Hauran de tornar-hi, els polítics, a la definició ideològica i a la concreció programàtica, a risc de la pujada dels partits temàtics.

¿Corrupció dels polítics o societat corrupta?

Tendeixo a pensar que un exigeix més d'un polític que de si mateix. Pot haver-hi comportaments cíncics en alguns casos. Això ha passat en algun moviment sindical, i jo estic d'acord que no cal oblidar que la dictadura és una màquina de corrupció i ha estat la més important d'educació en la tolerància de la corrupció.

Les arrels culturals

La cultura política. Les arrels culturals del nostre país. Estic convençut que la tradició té la seva importància, encara que hi ha segments molt diversos de ciutadans. Caldria analitzar la tradició catòlica al sud d'Europa i els nostres valors. Hi ha un prestigi històric a Espanya, i Catalunya no n'és una excepció,

de les professions no manuals i no comercials, i un desprestigi de l'obrer, del tècnic i del comerciant. El treball del polític és assimilat al de l'hidalgo espanyol, el militar, el bisbe, l'advocat, el funcionari que no treballa, cobra molt, té molt prestigi i amb prou feines s'embruta les mans, envejat però insultat alhora. Urgeix un polític diferent, més a prop de l'obrer, del tècnic i del comerciant, i menys idealitzat i odiat, i més operatiu i més professional.

La situació global europea

Estem en una situació en la qual la crisi econòmica molt forta que arriba, més la immigració molt forta que arriba a Europa, menys els referents ideològics de defensa que no els tenim, poden fer sorgir, d'una banda, les posicions de resistència i, d'altra banda, el sectorialisme: els partits sectorials.

El paper dels mass media

Els mass media han ajudat a crear cultura democràtica, són una neteja contra la corrupció, però també és veritat que, en alguns casos, la insistència en la corrupció ha estat també una campanya política muntada per alguns partits polítics de la dreta espanyola que tenen dificultats clares per estructurar-se. Caldria dir que hi ha una manca d'opinió independent, que gairebé no existeix a Espanya. Això és una gran sort per al polític, perquè encara que els mitjans de comunicació, amb una obsessiva tendència a parlar de corrupció, moltes vegades manipuladíssima, en aquests moments pel PP, i en altres pel PSOE, demostrin que hi ha poca opinió independent. Això fa que els polítics rebin molta menys llenya de la que haurien de rebre per part de l'opinió pública, i això reflecteix una manca de grups estructurats a la societat. Jo crec que aquest és un dels grans temes que ajudarien a prestigiar el polític en general: grups d'interès que puguin sortir als mitjans de comunicació i que puguin corregir, no només de forma individual sinó també col·lectiva, els defectes que tota política té.

Ramon Alquézar:

Les variants del populisme

Estic d'acord amb en Salvador Cardús; i respecte a en Lluís Hernández i el que ha dit sobre el populisme, hi ha coses que són certes però en tot cas totes les

variants del populisme no s'acaben aquí, sinó que si fem una anàlisi més universal de la política trobarem un populisme amb altres trets, que seria el llatinoamericà dels anys 30, que s'escaparia d'aquests marcs i que penso que ha tingut molt més pes específic que aquest que ara s'està insinuant a casa nostra.

El franquisme com a excusa

Respecte a les intervencions que hi ha hagut abans d'en Carbonell i d'en Ludevid, és cert que el franquisme ha tingut una projecció corruptora sobre la societat, però ja és hora de valorar el pes específic que va tenir el franquisme, que aquesta és una excusa, i penso que hi ha responsabilitats tant individuals com col·lectives dels polítics i de la política que ja no es poden continuar imputant al franquisme, sense, lògicament, pretendre exculpar tot el mal que ha tingut el règim més criminal de la nostra història. Respecte al que deia Jordi Carbonell, i parlant del franquisme, els GAL no són cap peculiaritat de la política espanyola. Són les raons d'estat i "los desaguës del estado" de què parlava el senyor Felipe González; és un aprenentatge molt ben assimilat, gairebé d'un alumne privilegiat, d'altres pràctiques similars, com la desaparició d'Umberto Delgado a la frontera, etc.

La valoració relativa de l'abstenció

Pel que fa a l'abstenció, aquí ho deien i penso que tenen raó, a les eleccions americanes que penso que haurien de ser l'espectacle pel qual es regeix el món, tothom sap que les xifres d'abstenció sobrepassen el 40% de manera habitual; i per exemple, l'abstenció en una època que se suposa de tanta participació popular -se suposa, però és mentida- com va ser la Segona República, a les eleccions municipals del 34 a Barcelona, que eren fonamentals, l'abstenció va sobrepassar el 60%. Ja sé que algú em dirà que hi havia el "no-vot" cenetista que era determinant, però a les del febrer del 36 -les unes eren municipals i les altres legislatives- la CNT va votar. Això vol dir que hi havia un desencís de la política, i en unes eleccions municipals en les quals s'hi jugava molt, la gent va passar olímpicament.

La pedagogia que haurien de fer els polítics

Respecte al que ha dit en Subirats, jo li agraeixo molt la intervenció malgrat no estar-hi d'acord, perquè ha catalitzat la discussió. Ara bé, tot i que el que

ha dit és cert -els límits en què es mouen els polítics, el TGV, Maastricht, l'OTAN-, allò que és imperdonable és que no hagin fet pedagogia política. El que no es pot fer és dir-li a la gent que els acords de Maastricht són el millor per a l'economia europea, mentint com a cosacs, perquè saben que no ho són. Tothom ho sap. Per exemple, el senyor Solchaga diu que hem de reduir el dèficit públic a l'u i mig per cent, quan tothom sap que Itàlia això no ho podrà fer, perquè en aquests moments em sembla que el dèficit públic és el 10% del PIB, la qual cosa fa que cap al 1997 sigui impossible d'aconseguir. Per tant, el senyor Solchaga ens vol fer més papistes que el papa, ens posa dins un corredor d'una convergència econòmica que tothom sap que és desastrosa.

La política d'anticipació

Parlava també en Subirats de la política d'anticipació. Aquí no s'ha fet política d'anticipació ni se solucionen els problemes actuals. La reindustrialització que va posar en marxa el senyor Solchaga, per exemple, quan era ministre d'Indústria el 1985, es va poder fer perquè en aquells moments es disposava de la cooperació absolutament valuosa de la UGT. Encara hi havia l'idil.li, que només es trencà amb la Llei de pensions que donà peu a la vaga del 20 de juny del 1985. I l'entrada a la CEE: jo no sóc economista però tothom sap que han passat coses semblants a les de la negociació de la valoració dels traspassos de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Tothom sap que es va fer en unes condicions absolutament nefastes per a l'economia espanyola. Però com que era una qüestió de prestigi, es va valorar més l'entrada a Europa que no pas una contrastació exacta dels costos que representava. El mateix ha passat amb el que ha fet Pujol respecte als traspassos. Tothom sap que es van fer traspassos a la baixa i, en aquest aspecte, en Tarradellas, que era molt llest i que sabia que el 1938 encara no havien arribat tots els traspassos previstos el 32, ho anava advertint.

Crítica de la política realitzada

Hi ha hagut una voluntat explícita de fer una determinada política que ha anat contra els interessos populars i que ha ofegat unes expectatives segurament exagerades que teníem abans del 1975. Jo diria que no s'ha fet una política en favor dels oprimits, que no s'ha fet una equació exacta entre igualtat i llibertat -tal com deia Lluís Hernández, igualtat i llibertat són indivisibles, no pot haver-hi llibertat sense una lluita i un programa per la igualtat-, que

no hi ha una política que tingui en compte els drets dels pobles. Hi ha un ús irracional dels recursos naturals, no es promou una democràcia participativa, no hi ha un control i una fiscalització dels governats sobre els governants, no hi ha una política d'educació per a la pau -el paper que va fer el nostre Govern a la guerra del Golf és un paper del qual jo m'avergonyeixo com a ciutadà espanyol i català-, no hi ha una política que promogui la solidaritat entre les classes socials. És a dir, es fa una política d'opacitat, una política de voler realment usdefruit el poder. El poder és l'ortodòxia i l'ortodòxia és el poder; i per tant no calen disquisicions ideològiques, és el poder el letigimat, no és ni un programa ni es té en compte els ciutadans. En aquest aspecte l'abstenció els preocupa molt poc mentre guanyin. Han de dir que l'abstenció els preocupa, però quan el senyor Jordi Pujol sap que voten el 60% a Sant Gervasi, que voti el 30% al Gornal l'importa molt poc. I el mateix li passa al senyor Felipe González.

Pep Martínez (F.A.V.):

Importància de la societat civil i de l'associacionisme

L'última vegada que vaig ser aquí parlàvem d'associacionisme i recordo que intentava posar dintre les reflexions un element central: la necessitat de la política quan tractem de les associacions. Ara intentaré donar-li la volta i dir com és de necessària l'organització dels ciutadans per plantejar-se el problema de la política. Vull entrar a fons en les discussions però fent aquesta reflexió. Jo també tinc molts dubtes i si la preocupació central sembla ser la dels valors, jo tinc força dificultats per ubicar-me. Han desaparegut els blocs, etc. Però penso que o aconseguim missatges molt senzills per als ciutadans o ho tenim malament. M'atreiria a dir que avui, des del punt de vista de l'organització, perquè els ciutadans entrin en la política, que és el que m'interessa a fons, jo diria que o socialisme o barbàrie. Ho dic perquè ja ens estem començant a replantejar el tema de la democràcia. Aquí, el que s'està produint és la marginació de països, la marginació de barriades, la marginació de franges de població del 40% o del 50%, i aquest és un problema no ja només de l'explotació sinó de la no-relació: no m'importen, ells no volen saber res de mi i jo tampoc vull saber res d'ells. Penso que és necessària l'organització social, però no pel populisme sinó per la política.

El paper d'en Subirats em recorda una cosa: l'altre dia al meu barri es van reunir unes 200 dones que parlaven de plantes i era un homenatge a la Montserrat Roig, i va acabar amb la lectura del principi d'un llibre que es deia "Digues que m'estimes encara que sigui mentida". El paper aquest em recordava una mica això. La política necessita que s'hi vagi des d'angles molt diferents com la poesia, la lingüística, o el que sigui, però per donar-li valor. Convé que la gent vagi a la política a partir de l'organització en diferents estructures.

Joan Eugeni Sánchez:

Occident com a context del descrèdit de la política

M'he llegit els papers i hi he trobat a faltar una cosa que a la primera intervenció en Subirats ha començat per abandonar després, i és el tema de contextualitzar allò de què estem parlant. Sembla que força intervencions s'han referit al problema de la política a Catalunya, però jo m'atreiria a plantejar que potser ens hem de preguntar què és la política en general. Potser el primer que hem de fer és veure com estan els altres. Nosaltres anem darrere, i sempre arribem tard. Aquests dies, seguint el que passa a altres llocs, jo diria que no estan millor que nosaltres. El descrèdit i el desinterès de la política és el descrèdit, ¿on?, en el món occidental, perquè de l'altre no en sabem pràcticament res. I aleshores parlem de la política com d'un ens autònom com si fos una cosa que en ella mateixa comença i acaba. Jo m'atreiria a dir que la política és només la gestió del sistema, és a dir, la funció del polític és gestionar un sistema. ¿Quin? En alguns moments s'ha parlat de la democràcia. ¿Quina democràcia? ¿La del sistema esclavista? ¿La del sistema capitalista, lliberal, socialista? Per tant, la paraula democràcia tampoc vol dir gran cosa: és un instrument. Em sembla que ens hauríem de limitar a aquesta idea d'instrument. ¿I la política? Seria segurament la gestió del sistema. ¿De quin sistema? Del que tenim. I aleshores, ¿quines són les actituds polítiques? D'una banda hi havia aquells que estaven disposats a defensar el sistema, que s'oferien per fer-lo funcionar millor, per fer-lo sobreviure i reproduir-lo i, d'altra banda, hi havia aquells que volien canviar aquest sistema per imposar-ne un altre i que també feien política perquè defensaven que per mitjà d'uns instruments podrien arribar a canviar el sistema.

No hi ha alternativa al sistema

En aquests moments estem en una situació on no tenim alternativa. Penso que un dels grans drames de les democràcies capitalistes actuals és que no hi ha enemic. Els argentins van veure que si no es buscaven un enemic exterior difícilment podrien aconseguir una homogeneïtat interior, i organitzaren una guerra. Si ens hi fixem, veurem que certes democràcies occidentals en aquests moments estan necessitant un enemic exterior, i quan no el tenen l'han de buscar perquè és l'únic mecanisme per aconseguir una certa unitat interior, aglutinar el conjunt de la població al voltant d'un cert objectiu. Per a això el territori va molt bé, el territori és una cosa neutra i va molt bé fer-lo servir com a element aglutinador. Deia que penso que ens ha fet un mal favor que els comunismes de l'est s'hagin ensorrat perquè, per una banda, han deixat el sistema sense enemic i, per tant, ara no sabem què hem de fer, i per l'altra, han deixat l'antisistema sense objectius: no tenim objectius de canvi. Aleshores, ¿descrèdit de què? Si la política era gestió, resultaria que aquesta gestió és molt complexa, molt difícil i pràcticament indomitable per ningú. Aleshores, el descrèdit dels polítics és un descrèdit d'una gestió. ¿Quines són les alternatives? ¿Qui ens proposa alguna solució creïble que sigui una alternativa al funcionament d'aquest sistema? Perquè ja hem assumit aquest sistema i aleshores resulta que totes les alternatives no són realment alternatives. Tothom vol defensar el sistema, els partits que no volen defensar el sistema no tenen pràcticament ressò, no tenen possibilitats d'existir o que se'n sàpiga alguna cosa. Tota la resta de partits el que està fent és defensar el sistema i en aquesta defensa del sistema utilitza la política com a gestió. No sabem què hem de fer perquè això funcioni millor, perquè estem en un moment de crisi. Aleshores els salvadors proposen mesures sobre aquelles coses que representen una certa preocupació social.

Eugènia Salvador:

Els elements que configuren actualment el descrèdit de la política

Ens plantejem què està passant ara que hi ha un descrèdit de la política, però és que em sembla que això ha passat sempre i a tot arreu. Si pensem en el sistema de partits de la Restauració, allò era el descrèdit total. Va haver-hi després la il·lusió de la República però aquí també hi va haver la il·lusió del 1982 i

després s'ha esvaït. Vull dir que és un problema que fa tant de temps que s'arrossega i que afecta tants països, que potser el que hauríem de mirar és quins elements hi ha ara que el fan diferent d'altres èpoques o d'altres països. Se me n'acudeixen tres. Un és l'excés d'informació. Abans podíem pensar que hi havia una utopia, que hi havia un lloc llunyà on la situació era millor i que el que et feien veure aquí sobre països de l'est potser era diferent, o, si anem molts més anys enrere, la gent es pensava que allò només passava en el seu context immediat i local, etc. Ara, en canvi, tens tots els mass media que t'estan aclaparant amb tota la informació que vulguis, i estàs veient, per exemple, que les corrupteles són a tot arreu. Si comencem a fer un repàs de les corrupteles: a França han hagut de donar una amnistia, a Holanda sembla que el marit de la reina també té alguns afers, a Alemanya també, a Itàlia ja ho donem per suposat. O sigui que el que ara passa és que te n'assabentes més i no pots pensar que només és un problema teu. El segon element és el de la caiguda de les utopies. No tens un lloc on agafar-te per animar la gent entorn d'alguna idea. I el tercer element em sembla que és una mena d'omnipresència de l'estat, que acaba comprant tot el que són possibles rebel·lies una mica organitzades, que són les que tenen conseqüència i transcendència. Només els marginats potser no estan comprats per ningú. Però fins i tot l'esperança d'un moviment sindical també s'esvaeix, quan veus unes negociacions que també estan agafades en aquesta mena d'influència estatal i que la seva actuació tampoc acaba d'entusiasmar com a alternativa.

Ferran Pindado:

La pèrdua de la vitalitat dels anys 70

Parlar de contextualització no és un problema de xifres, no crec que sigui el problema que "mal de molts, consol de boigs", perquè passa a Europa i a tot el món. Hi ha una situació, pel que fa a la relació del ciutadà envers la política, que a mi em preocupa si la comparo amb la manera com estàvem fa quinze o vint anys. No em remunto ni a la Segona ni a la Primera República, sinó als anys 70, que els hem viscut tots. En aquest país hi havia una efervescència de la política que es vivia al carrer, a l'escola, al barri, a l'empresa. Hi havia voluntat de canviar, hi havia energia i iniciativa. Ara això no es viu. Jo no sé si les

enquestes ens donarien un resultat o un altre, però hi ha una cosa que és la sensibilització davant del tema, i jo crec que hi ha una certa apatia.

La importància de la participació en les coses públiques per sota de l'Estat

I aquesta apatia no és cap a la política -perquè jo crec que aquí estem parlant de política només referint-la a la forma de govern o a la forma de gestionar un estat o una societat- sinó cap a una altra manera d'entendre la política, com la relació amb allò públic, amb allò que és de tots, amb la gestió de les coses de tots. Per mi, la política no són només els parlamentaris, els alcaldes o els regidors, sinó que també ho són els sindicats, els treballadors de les empreses que s'organitzen en blocs més o menys estructurats o més o menys rígids, les associacions de veïns, les escoles, els barris... I en cada un d'aquests llocs, on abans hi havia un cert moviment, ara hi ha molt poca cosa. I quan hi ha moviment és irracional i es lliga molt amb el que deia en Lluís Hernández del populisme: el moviment de Sant Cosme és la irracionalitat feta energia, feta moviment. Quan es vol estructurar aquest tipus de moviment, no hi ha manera de fer-ho. És només una cosa que explota pel costat més irracional i el primer populista que s'hi enganxi és el primer que s'emporta el gat a l'aigua. Jo crec que el descrèdit de la política no està només en el fet d'entendre la política com allò que es fa a l'Estat o com la gran macropolítica o la gran macroeconomia, sinó que també hi ha descrèdit en allò que és quotidià. Hi ha menyspreu per allò que és cosa pública. Un exemple més concret. Mireu l'invent dels consells escolars a les escoles aquests últims anys. Abans els pares participaven en l'escola, o els estudiants en les facultats. Ara hi ha Consell Escolar, hi ha Junta de Facultat i la votació i les eleccions per escollir delegats a les facultats, si passen del 10% de votants, ja són molts. Aquest és un element que jo crec que val la pena situar. La política, a parer meu, s'hauria de plantejar lligada a totes les coses públiques, no només a la gestió de l'estat.

L'afany de legitimar la situació personal

Un altre element vinculat amb això és la debilitat que provoca el descrèdit, no només dels polítics, sinó de les institucions que teòricament són els òrgans que han de representar els ciutadans per a la gestió de la cosa pública. Per exemple, quin sentit té que abans d'eleccions -abans o després- hi hagi d'haver el bombardeig constant d'allò que legitima la pròpia situació, és a dir, allò de:

"hem fet tres quilòmetres de carreteres, 25 places escolars, 30 places d'aparcament..." Sembla que les institucions necessiten autolegitimar-se permanentment. T'adones que cada cop més la institució s'allunya del ciutadà, perquè cada cop es converteix més en un instrument a les mans d'aquells que volen legitimar la seva permanència en el poder i que s'anomenen polítics com si fossin una mena de casta separada de la resta de la societat. En canvi, en el fons són una mena de producte d'aquesta mateixa societat.

El paper de les enquestes

L'altre element que hi ha és en relació amb les enquestes. Preguntaves si valdria la pena plantejar-se un altre sistema. Jo pensava, una mica en broma, que si les enquestes funcionen tan bé, en lloc de jugar a la democràcia cada quatre anys -o tres, o dos- podríem posar un sistema de mesura d'audiències i amb uns sensors que donessin una referència clara de quin és el nivell de suport al partit de torn. Potser això seria més creïble que no pas el joc d'anar a votar cada quatre anys.

Lluís Flaquer:

L'esfera pública en la democràcia "mediàtica"

Voldria intentar traslladar el problema del descrèdit de la política a la qüestió de la crisi de l'esfera pública, perquè fins ara no se n'ha parlat gaire. És una tesi que ha estat bastant comentada en els darrers anys i alhora aquesta intervenció em podria servir per acostar posicions de diversos ponents, sobretot les que semblen bastant antagòniques i irreductibles d'en Subirats i d'en Cardús, que tot i que semblen força diferenciades es podria intentar acostar-les. Crec que el que passa a l'actualitat a l'esfera pública és que hi ha hagut una sèrie de transformacions internes molt importants relacionades sobretot amb l'adveniment de la democràcia de masses. La democràcia que hi havia al segle XIX i fins a la Segona Guerra Mundial era una democràcia bèl·lica, de poques persones assabentades; els altres eren marginats; les dones no cal dir-ho; les classes populars encara més, i aleshores no calia utilitzar gaires instruments per poder implantar un sistema de dominació. Quan totes aquestes categories accedeixen a l'espai públic hi ha una colla de transformacions que tenen a veure amb els nous

instruments que es van creant, sobretot amb els mitjans de comunicació de massa, la TV i la premsa. Sobretot amb els mitjans de comunicació àudio-visuals. L'entrada d'aquests mitjans de comunicació en l'esfera pública configura el que s'ha anomenat "democràcia mediàtica", que jo crec que està molt en relació amb aquest descrèdit de l'esfera pública, perquè, com s'ha dit, la democràcia mediàtica funciona com una mena d'espectacle permanent. Els polítics són uns senyors que estan continuament sota els focus, a qui es fa preguntes continuament, i el més important no és que siguin bons polítics sinó que semblin bons polítics. Els polítics s'han convertit en actors i no és estrany que hàgim tingut per primera vegada algun polític que sigui actor de veritat: el senyor Reagan era actor de veritat i ha fet bona carrera. Avui dia tenim la impressió que els polítics estan fent comèdia, però és que la fan de veritat, perquè com que s'han de presentar a una elecció cada quatre anys, el més important és que ens convencin que són bons polítics, i allò que passa és que nosaltres sospitem que això és un simulacre. No és que sigui tot mentida, però sospitem que n'hi ha una altra part que passa entre bastidors. Llavors el bon polític, ¿quin és? És una persona que pot tenir una personalitat tal que actuï de les dues maneres: de cara al públic, de cara a la galeria fent comèdia i espectacle, convencent la gent, però, d'altra banda, que sigui una persona que pugui gestionar una sèrie d'interessos. Però nosaltres d'aquests interessos no en sabem gaire cosa, en sabem de la missa la meitat, i fins que no hi hagi una transparència informativa o fins que aquests interessos apareguin a la palestra de manera palpable tindrem la impressió, com la tenim, que estem informats a mitges i que els polítics estan fent comèdia.

Carlota Solé:

La manca de consciència sobre la importància de la participació

La meva intervenció és en relació amb el problema de l'abstenció. Sense voler atribuir tots els nostres mals al franquisme, jo crec que una dictadura té, entre molts altres efectes nocius, el fet d'interioritzar una sèrie de valors, com per exemple la tolerància de la corrupció, o la no-necessitat de dimissió quan algun col·laborador ha comès un error, malgrat que un polític o un no-polític no ho sàpiga. I crec que aquests valors afecten el conjunt de la població i es

manifesten en diferents graus de corrupció, de falta d'honestedat, etc., i es manifesten potser d'una forma més oberta i pública per part dels polítics. I un d'aquests valors és també la consciència o la manca de consciència de la importància de la pròpia participació en una votació, que té, al meu entendre, dues vessants, una de negativa, és a dir, manen els de sempre malgrat que hagi canviat el règim polític, i una altra vessant menys negativa, però tampoc del tot positiva, que és el fet de pensar que mani qui mani la gestió pública continuarà fent-se, per tant no cal que jo participi en unes eleccions. En aquest sentit caldria comparar el nostre país amb països amb una altíssima abstenció, que han tingut una tradició democràtica que s'ha anat aprenent al llarg de generacions. Però jo crec que no s'hauria d'oblidar, entre les causes que s'han plantejat aquí, la que jo exposo, és a dir, la interiorització d'una sèrie de valors, entre els quals hi ha la manca de consciència sobre la importància de la participació.

Josep Verdaguer:

La política com a joc d'interessos

El que volia dir està en relació amb moltes coses que s'han dit. D'entrada, vull felicitar a tothom qui parla referint-se a l'enunciat del debat com si sabés de què va. A mi em passa que no sé massa què és això de la política. Jo quedo meravellat cada vegada que va tanta gent a votar. Parlem de coses tan increïbles com "el bé comú". A mi em fa la sensació que ha triomfat la doctrina social de l'Església, però aquella d'abans. Sembla com si no hi hagués conflicte d'interessos, i llavors ¿quin interès té, quins interessos hi té posats, el ciutadà, en la política? Cap ni un. No és només la utopia, sinó que es tracta també de la ideologia en el sentit marxista del terme, i més enllà de Marx. Em fa l'efecte que molta gent que ara accepta parlar del bé comú sense escandalitzar-se eren els mateixos que fa deu anys se n'escandalitzaven. Em sembla que exageraven llavors i exageren ara. Em sembla que hi ha interessos econòmics, de poder, de prestigi, i això la gent ho entén. No m'estranya gens que els únics aspectes de la política que puguin apassionar algú siguin aquells en què queda molt clar que hi ha els interessos dels uns contraposats als d'uns altres, i evidentment el nacionalisme, entès en un sentit ampli, és prou

representatiu d'això. Francament, quedo meravellat cada vegada que veig que només hi ha un 40% d'abstenció.

Lluís Hernández:

Les enquestes

Certament, el nostre sistema democràtic ha de sotmetre's a revisió perquè hi ha moltes coses que no rutllen prou bé. Jo, per exemple, prohibiria les enquestes, és a dir, les enquestes estan distorsionant les intencions de vot perquè se'n fan a tot arreu: al carrer, als camps de futbol, per telèfon, etc. Els mètodes comencen a ser molt sofisticats per tal d'obtenir opinions, i llavors passa que abans d'arribar les eleccions el cervell dels possibles electors està absolutament bombardejat. Penso que s'hauria de respectar en una democràcia que allò que veritablement val és l'opinió expressada a les urnes.

El finançament dels partits

En segon lloc, crec que el finançament dels partits és una cosa molt tèrbola, perquè si les campanyes electorals són campanyes de màrqueting, això és un sac que no té fons. Tots els diners que s'hi inverteixin són pocs i no sabem exactament d'on surten. Per tant, cal esmenar això i, en la mesura que s'esmeni, el sistema democràtic en sortirà enfortit. Necessitem una llei electoral de Catalunya que millori el sistema democràtic, perquè tal com està la llei electoral, un fanal d'un carrer o un quiosc de diaris pot ser parlamentari perquè el posen a la llista i surt elegit, perquè la gent no coneix les persones, la gent únicament coneix les sigles i els signes. Aquestes són petites coses de sentit comú.

Enfortiment de la societat civil

Per mi, una altra cosa important seria enfortir la societat civil, allò que deia en Pep Martínez, l'associacionisme. La societat s'ha desarmat, ha vingut la democràcia i la gent creu que aquests senyors que han promès el canvi de les coses les canviaran de debò, i llavors la gent s'ha dedicat a veure la televisió i a anar al futbol. Cal que la societat civil s'enforteixi amb el seu dinamisme propi i natural, amb el del moviment associatiu.

La proposta nacional a la immigració

Un altre tema esmentat és el de la segmentació de la població. Certament els ciutadans d'immigració, això de les eleccions autonòmiques per exemple -parlo per l'experiència a Santa Coloma- no ho consideren una cosa seva. És una llàstima que després de dotze anys aquest autogovern no hagi aconseguit encara incorporar o interessar milers i milers de ciutadans de Catalunya, que són considerats ciutadans de segona categoria, i per tant ells diuen "esto es lo de Pujol" i no és una cosa que els interessi. En Pujol ha anat pel barri i els ha posat uns bancs i els ha plantat uns arbres, etc., i ha funcionat un mecanisme d'agraïment. Convergència sap manejar molt bé això del clientelisme, i ho fa per mitjà d'experts com el senyor Antoni Comas, que és el de Benestar Social, i que va fent talons per tal de vincular el vot. I això és trist, ja que veus que la gent vota perquè, d'alguna manera, els han comprat, però en realitat no hi estan interessats, no estan vinculats al projecte nacional de Catalunya i no consideren que aquest projecte sigui seu. Avui precisament, al Parlament de Catalunya, en Colom interpel.lava el President i li deia: "Hi ha dos projectes: el de l'acomodació i el de la fermesa. Vostè té el projecte de l'acomodació i per tant el d'anar-se acomodant i avançant lentament. Nosaltres, en canvi, tenim el projecte de la fermesa". Bé, jo no crec en la interpretació que en Colom fa d'aquesta fermesa, però sí que crec que hi hauria d'haver una mica més de fermesa per tal que no s'esfondri aquella il.lusió primera de què vàrem gaudir a Sant Boi i el primer Onze de Setembre, un cop recuperada la Generalitat provisional.

Cal afavorir la participació encara que sigui més lenta i més costosa

La gent, avui dia, davant d'aquesta situació grisa i gens engrescadora, el que fa és anar a la platja o al camp. I una altra cosa que volia dir és que aquesta opacitat de la qual s'ha parlat aquí, l'única manera de superar-la és amb la participació. El poder ha d'obrir-se a la participació. Aquesta participació s'ha de fer en tots els àmbits, però jo penso que els municipis haurien de ser veritables escoles de participació política per tal de fer que la gent se senti cridada a participar en els problemes i en les decisions corresponents. Malauradament, estimular la participació és costós i complicat. Recordo que vaig estar uns anys facilitant la participació a la gent, a l'hora de confeccionar un pressupost, i trigava tres o quatre mesos per fer-lo. Va arribar un moment que els companys em van dir que això de la participació era molt lent i que ja el

farien ells, el pressupost, i que després ja l'ensenyariem a la gent. Així ho enllestiríem en un dia. Si vols anar amb els números per tal que la gent pugui replicar, la discussió d'un pressupost s'allarga moltíssim, i és que la participació és costosa. Però si volem que realment la nostra democràcia sigui engrescadora, i tingui sentit, i vagi vertebrant cada vegada més el país, no tenim un altre camí que aquest de la participació.

Salvador Cardús:

Quatre coses telegràfiques.

Desprestigiar les enquestes

Jo crec que no s'han de prohibir les enquestes, no s'ha de prohibir res. El que s'ha de fer és fomentar la mentida, el que hem de fer és mentir, explicar a la gent que ha de mentir quan li facin una enquesta perquè és una manera de defensar-se dels sistemes de control policíac que la societat moderna estableix. En lloc dels interrogatoris d'abans, ara ens interroguen per controlar la nostra opinió i per orientar després els seus eslògans electorals i per buscar eficàcia en l'adaptació del seu discurs.

La captivitat del vot

Insisteixo que no tenim els polítics que ens mereixem, tenim els que tenim però no els que volem. Si és que creiem de veritat en la crítica que fem de la campanya electoral amb l'ús abusiu dels mitjans públics, dels diners públics destinats, per exemple, a aquestes memòries luxoses. Això és un escàndol. Si és veritat que aquests milers de milions que es gasten se'ls gasten sabent que són útils, vol dir que finalment el vot és un vot captiu, un vot condicionat, i que no tenim els polítics que volem. Tenim els que votem, això sí, però no els que volem.

La manipulació de la informació

Tota forma de poder tendeix -no siguem il·lusos en aquest punt- a crear confusió. Des del pare de família que quan es troba en una situació difícil embolica la troca per no haver de dir exactament allò que és, fins a Joan Pau II, que també

crea tota la confusió que pot quan li convé, perquè no se sàpiga ben bé perquè en beatifica un o un altre. Tot això és una estratègia habitual. I de vegades quan demanem excés d'informació i transparència, pot ser una cosa complicada, perquè l'excés d'informació pot ser precisament una de les millors estratègies per crear confusió, per crear incapacitat de discerniment. No hi ha res pitjor que tenir molta informació per no entendre absolutament res. Si agafeu diaris de fa dos o tres anys i en rellegiu una setmana a l'atzar, i observeu quin era el discurs dels polítics, veureu que és irreproducible en aquest moment. Jo vaig proposar al diari de publicar articles antics i era realment impossible: quasi s'enfonsaria el món si sentíssim el que fa dos o tres anys estaven dient els polítics. Hi ha una estratègia de creació voluntària de confusió. Tinc un amic a l'estranger que no va poder ser aquí per la campanya electoral i jo li vaig proposar una endevinalla: li enviaria els eslògans de la campanya i ell hauria d'endevinar a qui corresponien. Només en va endevinar dos, i això que és competent en aquests terrenys. Va endevinar els de "Ara més" i els de la independència. Els altres els ha confós, i amb raó, perquè són eslògans que creen confusió.

El descrèdit de la política versus el descrèdit dels polítics

Tornaria a demanar el que deia al meu paper. Jo invertiria els termes en què sovint tendim a plantejar el problema del descrèdit de la política. El problema no està en el fet de veure com el ciutadà es preocupa de la política, sinó que el problema està en com la política es relaciona amb el ciutadà. El descrèdit de la política és aquest, el de com la política -en aquest cas en un sentit restringit, el que fan els polítics, en tant que organització del poder- es relaciona amb el ciutadà. Tinc la impressió que el descrèdit dels polítics és un símptoma molt bo de fins a quin punt hi ha crèdit en la política. Crec que això és un bon senyal. Vol dir que encara preocupa la gent. En canvi, tinc la impressió que els polítics intenten desacreditar la política, perquè un camp de descrèdit de la política és un camp especialment adobat per al crèdit dels polítics. El polític es pot presentar com a salvador d'una situació desesperada i sovint totes aquestes històries de les corrupcions són intents organitzats de crear descrèdit a la política per tal que alguns polítics puguin surar per sobre, puguin situar-se més bé. Per tant, jo crec que els termes es poden invertir.

Joan Subirats:

Vinculació de la gent amb la política

Començaré amb una anècdota: al poble dels meus pares, Santa Perpètua de Mogoda, a les eleccions generals ha guanyat sempre per majoria absoluta el PSC-PSOE. A les autonòmiques ha guanyat sempre per majoria absoluta CiU i a les locals ha guanyat sempre el mateix alcalde, tot i que ha canviat quatre vegades de partit. M'agradaria que els experts electorals me'n donessin algun tipus d'explicació. Jo ho interpretava, agafant aquell vell aforisme de Weber que parlava dels dos tipus de legitimació, l'una més de caràcter ideològic i l'altra de mesura de resultats. A la gent l'ha preocupat realment poc el missatge ideològic de l'Alcalde, -ha estat prosoviètic, comunista, d'Iniciativa i ha anat canviant. En canvi, l'ha interessat -contràriament al que deia en Salvador- que resolgués els problemes de la gent. Per tant, la política s'acostava als ciutadans i ells se sentien atrets per aquell missatge polític, independentment que aquella persona es vestís amb uns vestits de caràcter prosoviètic o del que fos. Amb visions més complicades o més allunyades, pot passar el mateix amb en Jordi Pujol per la percepció d'imatge que té: "Jordi Pujol = Catalunya" -quan ell parla de "nosaltres" no se sap mai de qui parla, si del partit, de la família o de Catalunya. Aquesta mena de confusió constant també ajuda. I en el cas de Felipe González i del PSC-PSOE, també passa perquè com que a Santa Perpètua hi ha un pes considerable de la immigració, el projecte que representaven els socialistes s'avenia més amb la imatge d'Espanya, amb el que aquella gent entén. El que vinc a dir és que, quan he sentit dir a alguns de vosaltres que falta utopia, falten valors, i es qualifica una altra visió de la política de claudicant, jo diria: ¿Claudicant respecte de què? ¿Quina és la claudicació? ¿Quina és la utopia que hi ha? ¿On és? Perquè no us n'he sentit parlar. Quan en Salvador parlava d'utopia o d'elements engrescadors, ha esmentat com a grans mobilitzacions la xiulada de l'estadi olímpic o la catalanització dels Jocs Olímpics. Una mica més tard algú ha parlat d'ideologia i ha parlat del nacionalisme. Llavors jo pregunto: aquells pobles que se senten satisfets amb ells mateixos, amb la seva situació nacional, o sigui, que tenen una relació nació-estat que és més correcta, haurien d'estar molt engrescats amb la seva situació i no sembla que sigui el cas. Jo diria que aquests elements engrescadors, mobilitzadors, utòpics, que m'assenyaleu, no

m'acaben de quadrar amb el que, al mateix temps, relacioneu com a problemes concrets, que són els que realment vincularien la gent amb la política.

Canvi del sistema electoral

Un segon element com a resposta a en Raimon Bonal sobre una qüestió que ha anat flotant després. Podríem considerar que els que ara som aquí som gent que ens trobaríem entre el 10% d'informats. Jo, que probablement sóc un d'aquests, vaig tenir molts dubtes a l'hora d'anar a votar. No sé si els informats ja comencen a ser indecisos. (Us diré, entre parèntesis, que la sisena força de Catalunya és el vot en blanc, i això vol dir que hi ha una gent que està molt informada però que a l'hora d'anar a votar -i fa l'esforç d'anar a votar al col·legi- diposita un vot en blanc). Deia que si ara féssim una enquesta aquí, jo us preguntaria a vosaltres quants diputats coneixeu que ens representin, sigui al Parlament de Catalunya, sigui a les Corts Generals, i quedariem astorats perquè probablement entre tots en coneixeríem cinc o sis. En canvi això no passa en sistemes electorals en els quals hi ha un mecanisme de representació molt més personalitzat, és a dir, que el representant al Parlament d'un districte electoral és una persona que, d'una manera o altra, té molt interès a establir canals de connexió amb el seu electorat i a relacionar feina feta amb capacitat de legitimació. És obvi que el que vol el polític és mantenir-se en el poder, sigui per la voluntat de poder en ell mateix, sigui perquè creu que el seu programa és el que millor respon a la situació. De totes maneres, la frase comença igual: es vol mantenir en el poder. I buscar mecanismes de control d'aquest polític pels sistemes uninominals, jo crec que seria interessant. Evidentment, si parreu amb els anglesos, en aquest moment us diran tot al contrari. Molta gent a Anglaterra considera que aquest és un sistema que no funciona perquè llença molts vots a la paperera, ja que pot passar que un partit obtingui un 20% dels vots i només un 5% dels escons. En el meu paper, per exemple, jo proposava el sistema alemany. No sé si és el millor sistema o no perquè tothom diu que no existeix el sistema bo, o més ben dit, hi ha un sistema bo per al qui guanya, no per al qui perd. El sistema alemany, però, crec que és un bon sistema perquè permet el doble vot: un vot de llista que assumeix representació i promou la representació proporcional a l'arena pública i, a més, un vot molt més personal, que és el de circumscripció. Hom pot arribar a votar una cosa al vot de llista i una altra al vot personal. Això trenca una dinàmica,

que és aquesta mena de dictadura dels partits a l'hora de confeccionar les llistes. Aquí, per exemple, és molt més important ser amic d'en Josep Maria Sala o d'en Josep Caminal que no dedicar-se a fer treball de districte. L'important és tenir cura dels vincles interns, perquè són els que t'asseguren que després surtis escollit. En canvi jo crec que s'hauria de donar més importància a l'organització de la gent i a la pressió que aquesta pot fer. D'aquesta manera es podria fer més transparent el joc, perquè hi hauria una relació més directa. Es podria valorar el treball de la persona en aquell districte concret i allò que va aconseguint. És cert que això té altres perills. Veiem el cas d'Estats Units, per exemple. No es pot dir "aquesta és la política bona i el sistema perfecte".

¿Els polítics que volem versus els polítics que votem?

Des d'un altre punt de vista, quan en Salvador diu que no tenim els polítics que volem sinó els que votem, m'agradaria analitzar més amb calma aquesta frase. Hauríem d'explicar a què ens referim quan diem "nosaltres" i "que volem" perquè, quina legitimació tenim nosaltres per parlar en nom d'altra gent? No hi ha una foto final, hi ha puzzles que es van estructurant i que probablement no acabarem mai de lligar. Per tant, sí que té sentit que una persona o un poble es preocupi del medi ambient. Evidentment no podrà resoldre la desforestació del Brasil, però sí que podrà resoldre problemes concrets del seu entorn. Aquesta idea de la política com a eina de gestió pràctica amb una visió dels valors, com per exemple la millora de la situació de la gent, el progrés de la llibertat, la igualtat i la fraternitat d'aquesta gent, és un projecte que no sé si és utòpic, però que a mi em convenç. És una utopia per la qual estic disposat a treballar. Altres utopies, de moment no les veig.

Moderador: Jordi Porta

Col·lecció DEBATS DE L'AULA PROVENÇA

1. Els mestres, agents del model d'escola. M. Rúbies, P. Darder, J. Cots. 1989.
2. Ciutat i habitatge: perspectives per als anys 90. Ll. Cantallops, J. A. Solans, M. Ribas Piera. 1989.
3. El metge davant l'assistència sanitària. N. Acarín, A. Segura, A. Salgado. 1989
4. Els Jocs Olímpics: ¿per què i per a qui? J.M. Huertas Clavería, J. Cruz, R. Alquézar. 1989.
5. Les televisions privades des de la perspectiva de la comunicació a Catalunya. J.M. Forn, J. Gifreu, M. Reixach. 1990.
6. Els treballadors africans a Catalunya: aspectes socials i culturals. T. Losada, N. Sastre, J. Soler. 1990
7. ¿Es possible una defensa no ofensiva d'Espanya? ¿Es pot defensar un país pacifista? Lluís Ma. de Puig, Vicenç Fisas, Jordi Porta. 1990.
8. Sindicats i concertació després de la vaga general. Salvador Carrasco, Salvador Aguilar, Jordi Roca, Fernando Pindado. 1990.
9. Les enquestes d'opinió entre la manipulació i la informació. Eduard Bonet, Joan Estruch, Jordi Porta. 1991
10. Alternatives per a un funcionament més eficaç de l'administració de la justícia. Joan Roig, Josep Lluís Jori, Josep M. Gasch. 1991
11. Audio-visuals arreu. ¿I a l'escola? Pere Ribera, Antonio Bartolomé, Joan Ferrés. 1991
12. Els reptes de l'associacionisme. Marta Ferrés, Pep Martínez, Fernando Pindado. 1991
13. Multiculturalisme a les escoles. Rosa Cañadell, Dolors Juliano, Josep Pérez, Montse Pujol. 1992
14. ¿Què se'n fa, dels llibres? Sebastià Fàbregues, Emili Teixidor, Jaume Terribas, Modest Reixach. 1992
15. ¿El descrèdit de la política? Salvador Cardús, Lluís Hernández, Joan Subirats, Jordi Porta. 1992

Les Fundacions Jaume Bofill, Serveis de Cultura Popular i Estudi i Cooperació (ESICO) convenen en la voluntat d'impulsar en la societat civil catalana àmbits de reflexió, diàleg i debat sobre temes importants de la vida col·lectiva. La intenció no és suplir funcions ni responsabilitats de les administracions públiques ni de situar-s'hi enfront, sinó d'activar la consciència social, el compromís intel·lectual i la participació cívica en el plantejament d'opcions, en la crítica i en la definició i assumpció d'alternatives; en definitiva, d'afavorir la pràctica de la ciutadania i de la democràcia en el nostre país.

